

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Andrej Amelian

**Vývoj kultu osobnosti v Rumunsku po druhé
světové válce**

**The Developement of the Cult of Personality in
Romania after the Second World War**

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Libuše Valentová, CSc.

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval paní PhDr. Libuši Valentové, CSc. za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi napomohly při tvorbě této práce. Poděkování bych chtěl věnovat své rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. 8. 2014

.....

Andrej Amelian

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je popsat vznik a vývoj fenoménu kultu osobnosti v poválečných dějinách Rumunska, a to od vyhlášení Rumunské lidové republiky v roce 1947 po pád komunistického režimu v roce 1989. Autor práce se soustředí na rozličné podoby kultu G. Gheorghia-Deje a N. Ceaușesca, které bude vzájemně srovnávat a dokládat na příkladech z rumunské poválečné literatury.

Klíčová slova

kult osobnosti, Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, poválečné dějiny Rumunska

Abstract

The objective of the bachelor's thesis is to describe the origin and development of the phenomenon of the cult of personality in Romania after the Second World War, from the declaration of the Romanian People's Republic in 1947 to the collapse of the communist regime in 1989. The author focuses on different forms of the cult of personality of G. Gheorghiu-Dej and N. Ceaușescu which he compares and documents with examples of Romanian post-war literature.

Keywords

Cult of Personality, Gheorghiu-Dej, Ceaușescu, Post-war History of Romania

Obsah

Úvod.....	8
1 Poválečné dějiny Rumunska	10
1.1 Vývoj za Gheorghia-Deje	10
1.2 Ceaușescův režim.....	13
2 Kult osobnosti	19
2.1 Charakteristika	19
2.2 Kult G. Gheorghia-Deje	21
2.3 Kult N. Ceaușesca	31
3 Srovnání kultu osobnosti Gheorghia-Deje a Ceaușesca.....	44
4 Příklady z rumunské poválečné literatury	49
Závěr	57
Seznam použité literatury	59

Seznam použitých zkratek

atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
mj.	mimo jiné
např.	například
r.	roku
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný

Úvod

V roce 1965 proběhla výměna dělníka za ševce v čele Rumunska. Jednalo se o původní profese obou hlav státu - Gheorghe Gheorghia-Deje a Nicolae Ceaușesca. Na rozdíl od Gheorghia-Deje, výborného taktika, Nicolae Ceaușescu měl silnější povahu a byl zcela jistě ambicióznějším stratémem.¹ Postupem času, za vlády Gheorghia-Deje bylo jeho velkým problémem, zpětně vzato, jeho sebeuspokojení, neprahnul tolik po úspěších jako jeho následovník. To, co bylo pro něho hranicí, kterou nepřekročil, pro Ceaușesca byl začátek. Diktátor Rumunské socialistické republiky je často nazýván politickým Ionem Glanetašem.² N. Ceaușescu byl posedlý po nezávislosti své země, nakonec tomu, primitivně až brutálně, obětuje národní zájem Rumunska.

Kult Gheorghia-Deje lze jen těžko srovnávat s „božským“ uctíváním Nicolae Ceaușesca. To, co provázelo kolosální oslavy, rituály kolem rumunského Vůdce³, však zdaleka předčilo vše do té doby poznané (kromě dobového uctívání válečných zločinců Mussoliniho a Hitlera). Kult osobnosti spíše připomínal „orientální“, mimoevropské zbožnění severokorejského Kim Ir Sena nebo Velkého Maa.⁴

Když se řekne všeobecně pojem diktátor komunistického Rumunska nebo jeho kult osobnosti, málokomu se s tímto pojmem vybaví jméno prvního vůdce Rumunska v poválečných dějinách. O kultu Gheorghia-Deje je zcela objektivně napsáno méně než o uctíváním Ceaușesca. Český čtenář těžko narazí na česky vydanou publikaci, která obšírněji zkoumá a popisuje kult Gheorghia-Deje. I to bylo výzvou a cílem napsání této práce. O kultu osobnosti rumunského „Titána“ bylo a bude napsáno dost. Zcela jednoznačně to je tím, že nepřestane udivovat a spíše šokovat. Kladením otázky, proč tak dlouho obyvatelstvo komunistického Rumunska snášelo utrpení pod diktaturou Ceaușesca, dostáváme více odpovědí, proč tomu tak bylo. Jednalo se o přirozený vývoj každého režimu a laicky řečeno všechno jednou končí, nic netrvá věčně.

První část práce je zaměřena na poválečné dějiny Rumunska, aby postupem času bylo lépe chápáno, proč vůbec kult osobnosti zapustil kořeny v jedné z dalších komunistických zemí.

---

¹ CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. București: Univers enciclopedic, 1999, s. 471.

² Hlavní hrdina románu Ion od Livia Rebreana. Ion Glanetašu představuje nešťastný osud bezzemka, který prahnul po půdě a je schopen kvůli tomu i zabít.

³ Jedno z oslovení používaných pro Ceaușesca.

⁴ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 5.

V dalším okruhu bádání je soustředěna pozornost na samotný jev a obecnou charakteristiku kultu osobnosti. Představíme se rozboru uctívání obou hlavních rumunských představitelů s příklady z literatury. Na to následuje vzájemná komparace kultů.

Na závěr si uvedeme příklady kultu osobnosti z rumunské poválečné literatury a rozšíříme otázku, co vedlo některé autory k tomu, aby psali pro režim.

Kult osobnosti se stal fenoménem především ve dvacátém století. Glorifikace a uctívání vůdčí osobnosti se až na pár výjimek vyskytovala v diktaturách. V poválečném Rumunsku za Ceaușescova režimu to nabralo ještě větších obrátek.

1 Poválečné dějiny Rumunska

1.1 Vývoj za Gheorghia-Deje

V Rumunsku, angažující se ve druhé světové válce na straně Osy a v srpnu 1944 se přidalo k antihitlerovské koalici, nic nenasvědčovalo tomu, že již na začátku roku 1948 bude země pevně v rukou komunistů na dalších více jak čtyřicet let.

V listopadu 1946 se konaly v Rumunsku první poválečné volby. Měly jedno společné s těmi předválečnými - byly volební fraškou.⁵ Když byly vyhlášeny výsledky, vítězné uskupení Blok demokratických sil (*Blocul Forțelor Democratice*)⁶ získalo 89% hlasů a tím pádem většinu poslaneckých míst. Vládnoucí strana úspěšně likvidovala opozici po celý následující rok. Nevyhnutelná byla nucená abdikace krále Michala dne 30. prosince 1947. Michal na začátku ledna 1948 opustil rumunský stát a odjel do Švýcarska, kde prohlásil mediím, že podepsání abdikačního listu je neplatné.

Dne 31. prosince 1947, jen den po svržení krále Michala z trůnu, byla vyhlášena Rumunská lidová republika (*Republica Populară Română*). V čele státu stanul předseda Prezidia poslanecké sněmovny Constantin Ion Parhon.

Na počátku r. 1948 proběhl slučovací sjezd komunistické strany se sociální demokracií, která byla k tomuto cíli zlikvidována ještě předtím. Ve skutečnosti komunistická strana pohltila svého hlavního politického konkurenta a stala se jediným představitelem dělnické třídy. Po sjezdu se strana přejmenovala na Rumunskou dělnickou stranu (*Partidul Muncitoresc Român*), zcela kontrolovanou komunisty.⁷ Pod tímto názvem strana působila do roku 1965.

Nová ústava, která byla přijata v r. 1948 a nahradila ústavu z r. 1923, mj. zrušila monarchii. Za další čtyři roky se rumunská ústava opět změnila, ještě více byla podobná stalinské sovětské ústavě.

V této době dochází k reorientaci rumunské ekonomiky na Sovětský svaz a na další „lidové demokracie“. Dekretem z r. 1948 došlo k postupnému znárodnění téměř 1600 největších soukromých podniků v zemi.

Komunismus nemohl být posílen bez vytvoření velké průmyslové základny, tzn. podstatného zvýšení počtu dělnictva. První kroky k industrializaci byly učiněny v souladu

---

⁵ TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 64.

⁶ Komunisté a jimi vedená fronta.

⁷ TREPTOW, Kurt W., a kol. (přeložil M. Tejchman) *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 347.

s prvním pětiletým plánem mezi léty 1951 a 1955.⁸ Tento plán byl spjat kromě již zmíněné industrializace i s kolektivizací zemědělství a s rozvojem energetiky. Je potřeba dodat, že kolektivizace zemědělství se táhla až do r. 1962, kdy byly dokončeny všechny její etapy.

Motorem komunistické společnosti měl být těžký průmysl - především hutnictví, strojírenství. Paradoxem je, že např. pro největší ocelárnu v Galaci (*Galați*) se na výrobu oceli muselo železo i uhlí dovážet. V pozdějších letech za prezidenta Nicolae Ceaușesca těžba uhlí v rumunských dolech stoupala, i když se jednalo o velmi nekvalitní uhlí.

Ve všech komunistických zemích vládla komunistická strana. Ale ve většině evropských komunistických států se zachovaly aspoň malé satelitní strany (např. sociální demokraté, křesťanští demokraté, rolnická uskupení (*caranisté*). Jen v Rumunské lidové republice a v Sovětském svazu fungoval čistě systém jediné strany.⁹

Vláda kontrolovala i média, největším ideologickým deníkem se stala *Scântea* (Jiskra), ze začátku vycházela každý den, později se z něj stal týdeník.

Padesátá léta byla obdobím velkého útlaku. Mnoho lidí skončilo ve věznicích za politické zločiny, některé reálné, jiné smyšlené. Rozběhly se politické procesy s bývalými politickými představiteli a s jinými „nepohodlnými“ pro režim. Symbolem se stalo vězení v maramurešském Sighetu.¹⁰ Mezi nejvýznamnější vězně té doby patřil Iuliu Maniu, jeden ze strůjců sjednocení Sedmihradska v r. 1918, premiér v meziválečném období, nebo Ion Mihalache, národně-caranistický vůdce. Dále byla deportace vězňů na stavbu kanálu Dunaj-Černé moře, která začala v r. 1949, v r. 1953 byly práce přerušeny z ekonomických problémů a za Ceaușesca obnoveny. „Proslulá“ je i vyprahlá step Bărăgan, kde mnoho lidí přišlo o život.¹¹

Represálie se nevyhnuly ani náboženským institucím. Pravoslavná církev byla ponechána na pokoji za předpokladu, že bude nabádat věřící k respektu k autoritám a k novému pořádku. Hůře dopadl osud s uniatskou církví, která byla zrušena, a její majetek byl přenechán pravoslavné církvi.

Počátkem padesátých let probíhal ve vedení Rumunské dělnické strany mocenský boj, jehož vítězem se stal v r. 1952 Gheorghe Gheorghiu-Dej.¹² Dej byl původně železničním dělníkem. Boj o moc začal ihned po válce, když byl zbaven funkce generálního tajemníka

⁸ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 348.

⁹ BOIA, Lucian. (přeložila H. Bunčáková) *Rumunsko - krajina na hranici Európy*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2012, s. 99.

¹⁰ Maramureš - historická země na severu Rumunska.

¹¹ *Bărăgan* - step na hranicích Valašska a Dobružje, kam byli odvázeni nepohodlní lidé režimu za účelem práce v nehostinných podmínkách.

¹² TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 69.

komunistické strany Ștefan Foriș, který byl v r. 1946 popraven. Gheorghiu-Dej nastoupil jako první tajemník komunistické strany v r. 1945. V rámci porumunštění ve vedení byla odstraněna Ana Pauker, dcera židovské rabína nebo Maďar Vasile Luca. Gheorghe Gheorghiu-Dej k funkci generálního tajemníka Rumunské dělnické strany (dále RDS) přibral v r. 1961 i funkci předsedy Státní rady.

Během procesu stalinizace a sovětizace dochází k rusifikaci kvůli upevnění mocenského postavení. Snahou je minimalizovat latinské prvky v rumunské kultuře a historii, naopak je kladen důraz na roli slovanských národů. V šedesátých letech dochází k „derusifikaci“ a za Ceaușescova režimu je vyzdvihován latinský původ rumunštiny.

I v kulturním světě existovala spolupráce s komunistickým režimem, příkladem mohou být literární kritik George Călinescu a spisovatelé Mihail Sadoveanu spolu s Cezarem Petrescem aj.

Po smrti Stalina v r. 1953 a nástupu Chruščova rumunsko-sovětské vztahy procházely určitým napětím i díky nedůslednosti Chruščova. Od tohoto období roste moc a vzestup samotného prvního tajemníka RDS, který bude probíhat až do jeho smrti v r. 1965.

V Rumunsku na rozdíl od ostatních komunistických zemí nedošlo k destalinizaci. Gheorghiu-Dej již od začátku nesouhlasil s politikou, že Rumunsko spolu Bulharskem, Maďarskem a Polskem se mají stát zeměmi v rámci bloku, které se budou specializovat primárně na zemědělství a průmysl přenechají NDR a Československu.

Druhá polovina padesátých let se pro Rumunskou lidovou republiku (RLR) vyvíjela pozitivně a upevnil to fakt, že v r. 1955 RLR vstoupila do Organizace spojených národů (OSN). V r. 1958 se z rumunského území definitivně stáhla sovětská vojska. Tento rok je pro Rumunsko mezníkem, kdy se začalo částečně i přeorientovávat na Západ. Vrcholem byl rok 1963, kdy v sovětsko-čínském sporu se Rumuni postavili za Čínu a přestali být filiálkou Moskvy.¹³ Rumunsko se nepřidalo na stranu zemí Varšavské smlouvy a kladlo důraz na to, že podstatou vztahů s jinými komunistickými stranami je princip nezávislosti a nezasahování. Mezitím Dej navštívil hlavní město Federativní lidové republiky Jugoslávie Bělehrad a vyjednával dohodu o vybudování společného vodního díla v soutěsce Železná vrata na Dunaji. Dalším příkladem může být to, že albánský velvyslanec se vrací do Bukurešti¹⁴.

¹³ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 357.

¹⁴ V komunistické Albánii byl specifický vývoj dějin. Do r. 1960 Albánie byla součástí sovětského bloku, poté došlo k roztržce mezi Albánií a Sovětským svazem z důvodu sblížování se Chruščova s Jugoslavií, to bylo pro Enveru Hodžu nepřijatelné. Od r. 1961 do konce 70. let Albánie udržovala spojení s Čínou. Po sovětsko-čínském sporu v r. 1963 se Rumunsko postavilo za Čínu a přestalo být filiálkou Moskvy, tudíž se Rumunsko a Albánie opět sblížovaly.

Částečná liberalizace je podpořena tím, že Gheorghiu-Dej vydal dekret o amnestii pro všechny politické vězně.

Jak uvádí Miroslav Tejchman: „*Téměř dvacet let bylo ve světě Rumunsko považováno za nejvěrnějšího satelita Moskvy, za doklad Stalinova triumfu nad nacionalismem. Pro nekomunistický svět bylo zemí, která ztratila minulost a nemá budoucnost. Málokdo si však všiml, že již v padesátých letech Dej a jeho nejbližší sledovali národní politiku, prvně zformulovanou již v roce 1945 a předpokládající určitou nezávislost na Kremlu.*“¹⁵

V březnu 1965 Gheorghe Gheorghiu-Dej, první představitel rumunského státu, za kterého se silněji projevil kult osobnosti, umřel na rakovinu.

1.2 Ceaușescuův režim

Po smrti Gheorghia-Deje v r. 1965 nastává doba, která přinesla N. Ceaușescovi naplnění jeho aspirací a nekontrolovatelný prostor pro seberealizaci. Než byl v březnu 1965 Nicolae Ceaușescu zvolen na IX. sjezdu RDS novým generálním tajemníkem strany, rozhodovalo se mezi ním a Ionem Gheorghem Maurerem. Vyzrálejší Maurer byl do té doby komunistickým funkcionářem, předním představitelem, jedním z tajemníků ústředního výboru. Zato jeho oponent byl mladší, méně známý, avšak dychtící po vůdčí funkci ve straně. Volba dopadla nakonec lépe pro mladého, tvárného a především neškodného Ceaușesca.

Na sjezdu byl změněn název strany na staropůvodní Rumunskou komunistickou stranu (*Partidul Comunist Român*), jejíž název se používal do roku 1948.¹⁶ V témže roce byla schválena nová ústava. Potvrzením konsolidace komunistického režimu byla změna názvu státu na Rumunskou socialistickou republiku (*Republica Socialistă România*).¹⁷

Období mezi roky 1965-1971 bylo v komunistických dějinách Rumunska „nejlepším“ obdobím vůbec. Především za to mohla relativně dobře fungující ekonomika, se silným průmyslem a průměrnému člověku se dařilo celkem bez větších problémů. Uvádí se, že podobně na tom byly státy jako Portugalsko či Řecko.¹⁸ Se známkami liberalizace nový vůdce povolil zřizování soukromých obchodů nebo restaurantů. Ve školách probíhala výuka angličtiny, francouzštiny nebo němčiny. Ceaușescu pokračoval v Dejově politice v rámci těžkého průmyslu. Investice tvořily polovinu všech investic do ekonomiky. Je fakt, že v této době ekonomika ve všech komunistických zemích rostla každoročně rychleji, než tomu bylo

---

¹⁵ TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 73.

¹⁶ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 358.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 73.

na Západě. Bohužel často toto stanovisko bylo zavádějící. O Rumunsku se mluvilo jako o „rumunském zázraku“, bylo přirovnávané k Japonsku.

V rámci upevňování vlastní moci se v r. 1967 Ceaușescu nechal jmenovat do funkce předsedy Státní rady jako jeho předchůdce Gheorghiu-Dej. Nakonec to bylo ještě umocněno tím, že se v r. 1974 „Velký vůdce“¹⁹ stal prvním prezidentem Rumunské socialistické republiky. Tak, jako Dej obvinil své spolustraníky během porumunšťování ve straně, tak tentokrát v r. 1968 Ceaușescu obvinil na sjezdu Rumunské komunistické strany (RKS) Gheorghia-Deje za zavraždění Ștefana Forișe a definitivně likvidoval stalinismus v Rumunsku. Ostře kritizoval zarytého stalinistu Gheorghia-Deje.

Zahraniční politika se vyvíjela více než slibně. Odklon od Moskvy v r. 1964 změnil Rumunsko na zajímavou zemi. Ceaușescu se stal oblíbencem Západu, ale ze začátku to také bylo z důvodu, že Západ potřeboval někoho, jako bylo Rumunsko, „neposlušný člen“ v rámci východního bloku. Sám Ceaușescu ale tomu napomohl tím, že např. odmítl přerušit diplomatické styky s Izraelem po šestidenní válce na Středním východě, navázal diplomatické styky se Spolkovou republikou Německo. Rumunsko kritizovalo invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v druhé polovině srpna 1968.²⁰

K poslednímu bodu je třeba doplnit, že Ceaușescu invazi sovětů kritizoval, oháněl se termínem o nevměšování se, ale zároveň se bál, měl strach ze svého vlastního postavení, že ta samá situace by mohla nastat v Rumunsku. Nebylo to reálné, jediné, co mohlo Sovětskému svazu případně vadit, byla rumunská vnější politika. Na druhou stranu vnitřní politika samotného diktátora byla až vzorově konzervativní, např. ve srovnání s československou. V Československu mohlo dojít ke ztrátě politického monopolu komunistů, proto Sověti zasáhli silou. Jak se ukázalo, 21. srpna 1968, v den okupace Československa, Ceaușescův projev proti tažení vojsk nezmínil jedinkrát název Sovětský svaz (tento projev byl největším momentem jeho slávy), zato pár dní po události už se nechal Nicolae Ceaușescu slyšet, že *„nic nemůže bránit v dobré spolupráci a přátelství mezi Rumunskem a Sovětským svazem a neexistuje jediný problém, který by mohl být důvodem k nedorozumění mezi našimi národy.“*²¹

Pozdější diktátor byl Západem tak oblíben, že na státní návštěvu roku 1969 přijel americký prezident Richard Nixon, co by jako první americký nejvyšší představitel do komunistické země. Ceaușescu miloval cestování, se svojí ženou Elenou navštívil řadu

---

¹⁹ Jeden z mnoha typů označení Ceaușescovy „výjimečnosti“.

²⁰ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 361.

²¹ RETEGAN, Mihai. (přeložila J. Lukešová) *1968 ve stínu Pražského jara: črta k rumunské zahraniční politice*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2002, s. 169-170.

zemí a všude byl nadšeně přijímán. Aktivní zahraniční politiku umocnilo to, že se Rumunsko stalo členem Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.

Největší zlom Ceaușescova režimu nastal, když se Vůdce a jeho žena vraceli z návštěvy Číny a Severní Koreje. Ceaușescu vyhlásil nový politický kurz poté, co byli fascinováni totálním podrobením jednotlivce zájmům celku.²²

V r. 1971 Ústřední výbor (dále ÚV) RKS přijal nový program, který položil základy tzv. „malé kulturní revoluci“²³, ze které vzešel kult osobnosti Nicolae Ceaușesca a jeho ženy Eleny, která se mezitím stala oficiálně členkou ÚV.²⁴ Za Gheorghia-Deje byli komunističtí předáci jen „hrdiny dělnické třídy“, ale generální tajemník a prezident Rumunské socialistické republiky (dále RSR) byl spojován s výrazy typu „Titán titánů“, „Dunaj myšlenek“ nebo „Nejmilovanější syn lidu“.²⁵ Funkce státu přebírali postupně jeho žena, bratři, syn Nicu, bratřanci, jednalo se tudíž o zcela rodinný klan.

I když byl diktátor na konci sedmdesátých let na vrcholu, vyzdvihován do nebes Západem, v ekonomice se již objevily první problémy. V r. 1974 odešel premiér Maurer, skončila doba decentralizace, všechna rozhodnutí činil sám N. Ceaușescu a jeho okruh nejbližších. Aby Rumunsko udrželo své gigantické závody v chodu, vydávalo velké částky na dovoz ropy (ropa se již musela dovážet na megalomanské nápady, např. z Íránu) a železné rudy. Ekonomika se zvolna potápěla, rostl zahraniční dluh, který v r. 1980 dosáhl téměř deseti miliard dolarů.²⁶ Živelné katastrofy v podobě záplav (1970, 1975) negativně ovlivnily zemědělství, které se zatím vyvíjelo dobře. K celkové chřadnoucí situaci nepomohlo ani silné zemětřesení z r. 1977, které postihlo hlavně hlavní město Rumunska Bukurešť, kde zahynulo více jako 1500 lidí.

Životní úroveň obyvatel se postupně zhoršovala, dokladem je toho špatné zásobování, zvyšování cen. Byl omezen přísun elektřiny, tepla, potravin, benzínu, téměř vše, co stát vyprodukoval, šlo na vývoz, dováželo se méně.

Rokem 1977 začaly silné protesty. Nejmasovější akce od roku 1945 byla stávka horníků, téměř 30 tisíc, v údolí řeky Jiu. Začala se ozývat pozvolna i opozice, tím jsou myšleni jedinci v řadách politického spektra nebo kulturního - např. přední disidenti Paul

---

²² TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 363.

²³ Malá kulturní revoluce měla přinést změny ve společnosti a k její modernizaci, ale po krátkém liberálním mezioddobí přinesla éru stalinismu a nadvládu ideologie a agitátorů.

²⁴ TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, s. 76.

²⁵ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 82.

²⁶ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 364.

Goma, Mircea Dinescu, Dumitru Țepeneag.²⁷ Bylo málo disidentů, kteří obětovali své idealistické představy před strachem z režimu. Na počátku osmdesátých let zaznívalo: „Rumunská komunita disidentů žije v Paříži, jmenuje se Paul Goma“.²⁸ Zato propagandistická literatura zesilovala, ale byla reprezentována druhořadými spisovateli.

Ceaușescu usiloval o zlepšení vztahů se Sovětským svazem kvůli ekonomice, protože stále větší rumunská spotřeba energie a surovin tlačila Bukurešť blíž a blíž k Moskvě. Mezi léty 1971 a 1981 se zlepšily vztahy mezi Rumunskem a zeměmi Afriky a Asie. Rumunsko by je rádo vyměnilo za zhoršující se vztahy se Západem, který začal pozvolna napadat porušování lidských práv, kterého se Ceaușescu dopouštěl především ve vztahu k menšinám v Rumunsku.

Jestliže období Gheorghia-Deje bylo obdobím represálií, za Ceaușesca se do vězení z politických důvodů dostalo jen málo lidí, ale ve větší míře využíval psychiatrické léčebny jako způsob likvidace nepřátel státu. Ve skutečnosti většina obyvatel už buď rezignovala, nebo ztratila odvahu aktivně bojovat proti režimu.

Počátkem osmdesátých let byl diktátorský režim charakterizován striktním programem skromnosti a snahou udělat ze splácení zahraničního dluhu absolutní prioritu. V období mezinárodní izolace se Nicolae Ceaușescu rozhodl zbourat historické jádro hlavního města, srovnat se zemí 18 kostelů a dalších památek kvůli myšlence, že začne budovat grandiózní Palác republiky a Bulvár vítězství socialismu.²⁹ Na přestavbu sám Vůdce tlačil i z toho důvodu, že již dříve chtěl hlavní město přesunout na sever od Bukurešti, do města Curtea de Argeș, dříve středověké sídlo, ale z ekonomických důvodů mu to nebylo doporučeno. Bukurešť si Ceaușescu do konce vládnutí neoblíbil, chtěl velkolepé město se širokými bulváry, kontrast toho, kde se narodil.³⁰

Vůdce Ceaușescu toho neměl dost, co se týče přeměny Rumunska a měl v plánu, částečně se mu to i podařilo, přiblížit vesnici městu v rámci tzv. systematizace venkova. Šlo o projekt, kdy by nechal v celém Rumunsku zbourat vesnice, volnou ornou půdu by využil

---

²⁷ Paul Goma byl vězněn kvůli nonkonformním postojům, zejména po protisovětské vzpouře v Maďarsku v r. 1956. Své prózy posílal na Západ poté, co je odmítala rumunská nakladatelství. Pod vlivem českého hnutí Charta 77 Goma usiloval o vznik intelektuálního uskupení na obranu lidských práv v Rumunsku, ale byl pronásledován a přinucen emigrovat do Francie, kde získal politický azyl.

Mircea Dinescu byl v 80. letech po uveřejnění protidiktátorského rozhovoru ve francouzském tisku potrestán propuštěním z redakce a domácím vězením pod dohledem tajné policie Securitate.

Dumitru Țepeneag podpořil v r. 1956 protimaďarské demonstrace, za což mu hrozilo vězení. V r. 1975 byl vyloučen ze Svazu rumunských spisovatelů a zbaven rumunského občanství, což ho vedlo k emigraci do Paříže.

²⁸ TISMĂNEANU, Vladimir. *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*. Iași: Polirom, 2005, s. 246.

²⁹ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 133.

³⁰ Ve vesnici Scornicești v OltenSKU.

k hospodářským účelům a obyvatelstvo z vesnic by soustředil do tzv. střediskových obcí, kde by žili v panelových domech. Systematizace byla také namířena proti národnostním menšinám, převážně proti Maďarům a právě v Sedmihradsku³¹ se snažil o zničení jejich historických obydlí. Přibližně 70 vesnic se mu podařilo srovnat se zemí.³²

Na konci jeho diktatury se z hrdiny Západu stal „Tyran“ a „Nemocný muž komunistického světa“.³³ Kvůli snaze o splacení veškerého dluhu byl drasticky omezen dovoz, skoro vše vyprodukované se exportovalo. Byl zaveden přiděl základních potravin na osobu, veřejné osvětlení bylo úplně zrušeno na vesnicích, omezeno ve městech, vytápění v bytech kleslo na 14 °C. Naopak pracovní čas se někdy prodlužoval i na neděli (sobota byla dvakrát do měsíce pracovním dnem).

Již na začátku Ceaușescovy doby vládnutí byly zakázány potraty stejně jako antikoncepce, což vedlo to k jednomu z nejtragičtějších důsledků komunistického režimu - tisícům opuštěných dětí.³⁴

Pokračoval vzestup rodinných klanů Ceaușesců a Petresců³⁵. Syn Nicu Ceaușescu se stal v r. 1983 generálním tajemníkem Svazu komunistické mládeže, sama Elena byla druhou nejdůležitější osobou v zemi po svém manželovi.

Po roce 1985 bylo Rumunsko téměř v totální mezinárodní izolaci. Bývalý komunistický prominent Ion Iliescu³⁶ ostře napadl v r. 1987 současnou situaci v zemi a prezidentovu politiku. V květnu téhož roku přijel do Rumunska Michail Gorbačov, generální tajemník Sovětského svazu a varoval Ceaușesca před nadále neudržitelnou špatnou situací.³⁷ Rumunský král Michal to samé učinil v září z exilu a apeloval na obyvatelstvo, aby pomohlo svrhnout diktátora a jeho režim.

Stále neoblomný Nicolae Ceaușescu v dubnu 1989 oznámil, že se mu podařilo platit veškerý zahraniční dluh v dolarech a většinu v rublech.

Lidové manifestace proti režimu začaly v banátském Temešváru³⁸ 16. prosince 1989, kdy se roznesla zpráva o tom, že bezpečnost hodlá zatknout maďarského kněze Lászlo

---

³¹ Sedmihradsko je historická země Rumunska, kde je největší procentuální zastoupení maďarského obyvatelstva.

³² TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 368.

³³ Tamtéž.

³⁴ V r. 1966 vyšel v platnost dekret o zákazu potratů a používání antikoncepce. Mělo to vést k vyššímu počtu populace a tím posléze k větší oblibě samotného Ceaușesca. Bohužel to vedlo k tisícům opuštěných dětí, k chaosu v nemocnicích, kde matky musely rodit na chodbách, protože pro ně nebylo na sálech místo. Velkým problémem byl i banální nedostatek kočárků.

³⁵ Diktátorova žena Elena Ceaușescu, rozená Petrescu.

³⁶ Budoucí rumunský prezident mezi léty 1990-1996 a 2000-2004.

³⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 140.

³⁸ Banát je historická země Rumunska, jejím hlavním střediskem je Temešvár.

Tököse a poslat ho na venkov s přáním umlčet ho. Kritika kněze byla namířena proti špatnému zacházení s národnostními menšinami v Rumunsku a proti samotnému Vůdci. Nepokoje se druhý den rozšířily i do dalších měst, především do Aradu a Brašova. Po návratu diktátora ze zahraniční cesty v Íránu byl 21. prosince 1989 sám Ceaușescu vypískán z balkonu na Palácovém náměstí v centru Bukurešti a ani nestačil dokončit svůj nachystaný projev, který měl zmírnit vášně v zemi. To samé se opakovalo o den později a manželé Ceaușescovi narychlo opustili Bukurešť v předem připravené helikoptěře. Posléze byli armádou zajati.

Na Vánoce, 25. prosince 1989 byli manželé Nicolae a Elena Ceaușescovi zastřeleni na vojenské základně nedaleko města Târgoviște. Proces byl fraškou, nezákonný a nedůstojný. Advokáti obviňovali své klienty stejně jako prokurátor.³⁹

Nicolae Ceaușescu byl velkým milovníkem lovu divoké zvěře nebo i medvědů. Vasile Crișan dodává: *„Byli zastřeleni (s manželkou Elenou) stejně jako medvědi v Bistrițe nebo kamzíci v horách Făgăraș. Z lovce se stala kořist.“*⁴⁰

Již 22. prosince 1989 Fronta národní spásy⁴¹ vytvořila prozatímní vedení státu. V čele stál Ion Iliescu, ortodoxní kariérista, který studoval v Moskvě, byl členem Ústředního výboru RKS a prvním tajemníkem Svazu komunistické mládeže. Fronta národní spásy převzala moc a podřídila si armádu a bezpečnost. Seskupení předpokládalo odstranění komunistického režimu a uspořádání svobodných voleb s přechodem Rumunska k tržní ekonomice.

---

³⁹ BOIA, Lucian. *Rumunsko - krajina na hranici Európy*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2012, s. 122.

⁴⁰ CRIȘAN, Vasile. (přeložila A. Suciú Šubert) *S Ceaușescem na lovu: život a smrt jednoho diktátora*. 1. vyd. Chválenice: Kassimex, 2012, s. 284.

⁴¹ Revoluční organizace a politické seskupení okolo Iona Iliesca a Petru Romana.

2 Kult osobnosti

2.1 Charakteristika

Kult osobnosti je historická kategorie, která se zrodila po vzniku společenských rozdílů ve společnosti. Její hlavní podstatou je nesprávné zacházení s mocenskou, ale i jinak výjimečnou pozicí těmi jednotlivci, kteří se vymkli z kontroly strany nebo organizace.⁴² Nejedná se jenom o zneužití společenského postavení, protože máme-li na mysli zneužívání něčeho, pak to zpravidla chápeme jako úmyslné zneužívání, avšak kult osobnosti může být založen i na neúmyslném počínání, na základě mylných názorů a představ o normách správného jednání, vyvolaných oficiální atmosférou, příkladem jiných atp.

Často pozorujeme fakt, jak působením času srůstá kult osobnosti s funkcí, úřadem nebo mocenskou pozicí.

V průběhu dějin se v rozličných kulturách setkáváme s kulty osobností, které díky svým skutečným i fiktivním neobyčejným vlastnostem převyšují širší masy. Jedná se o postavy, kterým jsou často zcela účelově připisovány mimořádné kvality, vlastnosti, dovednosti a výkony. Osoby, k nimž společnost vzhlíží a vzdává úctu. Řeč je o jedincích, kterým byla a je dopřána nejvyšší pozornost kolektivu. S tímto fenoménem se můžeme setkat v různých podobách: náboženských, politických, revolučních atd.⁴³

Setkáváme se i s mnoha projevy kultu osobnosti. Od některých prospěšných prvků k méně užitečným, od neutrálních až ke škodlivým a zločinným projevům a důsledkům. Nejčastějšími známkami projevů kultu jsou nadnesené významy jednotlivých osobností, přičítání jim nezasloužených zásluh, upírání zásluh jiných, umělé vyvolávání uctívání a prisuzování jim nadpřirozených vlastností, přehánění jejich skutečných zásluh, zamlčování a zatajování jejich chyb, přílišná popularizace osobností prostředky vědy, umění, propagandy. Postavy, o kterých se jedná, vědomě potírají to, že z toho těží.⁴⁴

Uctívaná významná osobnost je především kulturním konstruktem, jenž odpovídá době a společnosti. Příkladem jsou totalitní režimy. Ty mají potřebu nabízet svému lidu zářné vzory a symboly. Osobnosti předurčené ke kultovní roli jsou v určité fázi života vyzdvíženy nad každodenní svět. Aby si zasloužily adekvátní pozornost obyvatel, jsou často v určitém slova smyslu vyčleněny ze široké společnosti, aby byla jasně vidět jejich výjimečnost. Daná postava je vždy minimálně označována za svatého, za hrdinu, za vůdce.

---

⁴² BLÁHA, Jaroslav: *O vzniku a podstatě kultu osobnosti*. Liberec 1969, s. 8.

⁴³ KOLEKTIV autorů: *Kult osobnosti*. Vyd. 1. Praha: ČVUT, 2007, s. 6.

⁴⁴ BLÁHA, Jaroslav: *O vzniku a podstatě kultu osobnosti*. Liberec 1969, s. 10.

Nedílnou roli hrála při etablování kultu vždy média, v první polovině 20. století to byl především tisk, později i rozhlas. Bez loajálních médií, umělců, spisovatelů, by vznik kultu nepřípadal vůbec v úvahu, jelikož by nebylo možné o vůdčí autoritě systematicky a pravidelně šířit informace v řadovém obyvatelstvu, které bylo na média odkázáno.

Když se řekne pojem kult osobnosti, většinou se vybaví především politická podoba související s érou stalinismu v Sovětském svazu a posléze v celém východním bloku. Kult osobnosti je spjat s negativní konotací režimu J. V. Stalina. Po XX. stranickém sjezdu Komunistické strany v Sovětském svazu v roce 1956 byl poprvé nahlas kult Stalina „objeven“. Kult osobnosti ale je spjat již s 19. stoletím a posléze naplno propukl ve 20. stoletím. Jako příklady si můžeme uvést kult Adolfa Hitlera v nacistickém Německu, V. I. Lenina a již zmiňovaného J. V. Stalina v Sovětském svazu. Na asijském kontinentu šlo o extrémní kulty osobnosti Mao Ce-tunga v komunistické Číně nebo uctívání čelních představitelů v Severní Koreji, které pokračuje do dnešních dnů. S kultem osobnosti se setkáváme hlavně v diktátorských režimech, ale výjimkou nebyly ani demokratické státy.

Uctívání osobnosti bylo a je důsledkem programového rozhodnutí. I organizace kultu byla dokonale promyšlenou věcí. Pod tímto označením se rozumí propaganda, politické mýty, nepřeborné množství různých ceremonií, slavnosti, oslavy, ikonografie.⁴⁵

Otázkou je, kdo vlastně pomáhá vytvářet kulty osobnosti. Jednoznačně za tím stojí politické strany, dalo by se říci jedna jediná strana v rámci totalitní společnosti. V Rumunsku se jednalo původně o Rumunskou dělnickou stranu za vládnutí G. Gheorghia-Deje, posléze organizace uctívání osobnosti byla v režii Rumunské komunistické strany za Ceaușescova režimu.

Kult osobnosti je pro každou společnost těžko udržitelným jevem. Společnost se vyvíjí, mění se skladba obyvatel, přicházejí nové problémy, s kterými se nepočítá. Pokud dochází k razantnější změně země, jako je např. postižení válkou, revoluce, smrt nejvyššího představitele, tak to vše může směřovat k zániku samotného kultu osobnosti.

---

⁴⁵KOLEKTIV autorů: *Kult osobnosti*. Vyd. 1. Praha: ČVUT, 2007, s. 9.

2.2 Kult G. Gheorghia-Deje

Je třeba dodat pár důležitých údajů o Gheorghiu-Dejovi. Soudruh stejně jako posléze Vůdce začali už od svých jedenácti let pracovat, vedla je k tomu špatná situace v rodinách, odkud pocházeli.

Rumunská komunistická strana vznikla v roce 1921 a od roku 1924 byla zakázána a vyvíjela se pouze v ilegalitě až do r. 1944. Postupem času Gheorghiu-Dej pracuje jako dělník železničních dílen a v pozici již přesvědčeného komunisty kritizuje nastolenou vládu, stává se mluvčím dělníků, mezi nimiž pracuje. Snaží se vyjednat lepší podmínky pro ně, především má snahu, aby se zvýšily platy a neprodlužovala se pracovní doba.

Na začátku roku 1933 se konala velká protestní akce dělníků železničních dílen Grivița v Bukurešti. V čele vedení protestujících byl sám Dej. Další dny je zatčen a u soudu hrdě argumentuje: „*Dělnictvo nepůjde cestou rasové nenávisti a fašizace.*“⁴⁶ Budoucí nejvyšší představitel Rumunska dostal trest ve výši dvanácti let nucených prací.

Po procesu je zvolen v nepřítomnosti do Ústředního výboru ilegální komunistické strany. V roce 1937 je převezen do věznice Doftana, kde se setkává s Vasilem Lucou, Anou Pauker a dalšími budoucími spolupracovníky ve straně.

V polovině srpna 1944, poté co se Rumunsko přidává na stranu Spojenců proti antihitlerovské koalici, uprchl Dej z vězení Târgu-Jiu, po jedenácti letech za mřížemi. V březnu 1945 je nastolena „demokratická“ vláda v pozadí s komunisty. V roce 1945 se stává generálním tajemníkem Rumunské komunistické strany.⁴⁷

V této kapitole je použito převážně autorova vlastního překladu, pokud není uvedeno jinak, pro označení, pojmenování, vyzdvížení osoby Gheorghia-Deje v rámci glorifikace osobnosti.

V komunistickém Rumunsku byla oslava narozenin jeden z nejpřirozenějších aktů, jak vzdát holt vůdci. Od převzetí moci až po přirozenou nebo „politickou“ smrt hlavního představitele země se konaly organizované a předem promyšlené a připravované oslavy k příležitosti dnu narození lídra, demonstrovalo to mocenský stupeň osobnosti.

První zmínka v tisku ohledně oslavy narozenin rumunské vůdkyně komunistické strany Any Pauker je datována do roku 1944, přesněji 14. prosince. Na první stránce

---

⁴⁶ G. Gheorghiu-Dej. Praha: Svoboda, 1951, str. 22.

⁴⁷ TISMĂNEANU, Vladimir. *Fantoma lui Gheorghiu-Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. București: Humanitas, 2008, s. 306.

největšího komunistického deníku *Scântei*⁴⁸ je uveden pozdrav od ústředního výboru Rumunské komunistické strany a přidán komentář „*a luptat trei decenii în slujba poporului român*“ (doslovným překladem to znamená „bojovala po dobu tří desetiletí ve službách lidu“).⁴⁹

Obvykle komunistickým lídrům blahopřáli jen čelní představitelé strany, ale odkazy v tisku byly lapidární.

Poprvé, kdy podle Ștefana Bosomita⁵⁰ se objevuje jedna z mnohých narážek na kult Gheorgia-Deje, je datum 24. dubna 1947. Generální tajemník RDS oslavuje svátek a tento moment je považován za „*un prilej de bucurie pentru toți cei care iubesc libertatea poporului și privesc viitorul cu nădejde*“ („příležitost k radosti pro všechny ty, kteří milují svobodu národa a dívající se do budoucna s nadějí“).⁵¹

Do roku 1951, kdy Gheorghiu-Dej oslavuje své padesáté jubileum, mu vždy bylo blahopřáno jen v okruhu nejbližších, tzn. hlavních představitelů strany. Od počátku padesátých let se vše dramaticky změnilo. Slavnost narozenin hlavního představitele země se radikálně změnila. K užšímu představenstvu strany se přidaly čtyři až pět delegací ze všech regionů Rumunska. To znamená nárůst o více jak 80 pracovníků z různých společností. K tomu číslu si musíme nadále přičíst okolo sta dělníků⁵² z nejvýznamnějších podniků z Bukurešti. Mezi dárky, které Dej dostával, byly např. různé sochy, perský koberec se znakem RLR, koberec s nápisem „*Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej*“ („Soudruh Gheorghe Gheorghiu-Dej“), stolní lampa, obrazy. Dělníci mj. měli ve zvyku přinášet dary jako drahý alkohol, bedny s ovocem.⁵³

I přes všechny první náznaky kultu osobnosti při příležitosti oslavy narozenin Gheorgia-Deje nemůžeme hovořit o tom, že slavnost byla transformována v „juchání“ celého národa. Výjimkou jsou jen kulatá výročí soudruha, tzn. roky 1951 a 1961, kdy nadšení propuká v celé zemi a místní obyvatelé to pocítí na vlastní kůži.

Gheorghe Gheorghiu-Dej se narodil 8. listopadu 1901. Přípravy, které byly spjaté s rokem 1951, začaly o dva měsíce dříve, tudíž na začátku září. List, obsahující přesné pokyny, měl třináct bodů. Dělníci, sedláci, spisovatelé, umělci a další posílali předem pozdravné dopisy, přes které děkovali straně za vykonané úspěchy. Mezi 25. říjnem

---

⁴⁸ *Scântea* - Jiskra.

⁴⁹ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 207.

⁵⁰ Tamtéž, str. 424.

⁵¹ Tamtéž, str. 207.

⁵² Tak nazývána pracující třída v RLR.

⁵³ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 209.

a 8. listopadem se rozhodlo, že v podnicích, na vesnicích, v klubech, ve školách, v sálech, se budou organizovat konference na téma „*Viața și lupta lui Gheorghiu-Dej*“ („Život a boj Gheorghia-Deje“).⁵⁴ Od 8. října, přesně měsíc před narozeninami soudruha, noviny začaly publikovat články o jeho životě a činech. Dokonce vyšly tři publikace, které souhrnně popisovaly život Gheorghia-Deje. Od Dobromila Păcalta⁵⁵, který přeložil jeden životopis generálního tajemníka RDS končící rokem 1951, máme možnost vidět, jak „milovaný“ sám Gheorghiu-Dej vedl život. Příklady mohou být následující „*Miliony rumunských pracujících pohlíží s velkou láskou a důvěrou na nejlepšího syna vlasti, který v čele Ústředního výboru strany vede pracující od vítězství k vítězství, po cestě k socialismu, za rozkvět a šťastnou budoucnost rumunské země a jejího lidu*“,⁵⁶ „*Není oboru ve výstavbě socialismu, jímž by se Gheorghiu-Dej nezabýval*“,⁵⁷ „*Vřelý vztah, důvěra a vděčnost, kterou pracující Rumunska projevují své rodné straně, se soustřeďuje na něho, na velkého syna dělnické třídy, zkušeného vůdce a skvělého bojovníka, zoceleného ohněm velkých bojů*“,⁵⁸ a vygradovalo to „*S důvěrou pohlížíme do budoucnosti, neboť nás vede zkušený kormidelník, nejlepší učitel proletariátu celého světa*“.⁵⁹

Dalším přispěním kultu osobnosti bylo to, že na univerzitách v Bukurešti, Jasech, Kluži a Temešváru byla zřízena tři stipendia pro nejzasloužilejší studenty. Nakonec se zřídilo dalších 35 stipendií. Bylo navrženo, aby se v místech spjatých se životem Gheorghia-Deje postavila muzea. Jednalo se o 4 města. Prvním je město Bârlad⁶⁰, kde se šéf Státní rady narodil. Dalším v pořadí privilegovaným městem je Moinești⁶¹, kde studoval na gymnáziu. Zajímavým příběhem je město Dej⁶², kde Gheorghiu-Dej byl vězněn a ke svému původnímu jménu Gheorghe Gheorghiu si přidal později slovo Dej jako vzpomínku na toto město. Poslední muzeum mělo vyrůst v Galaci⁶³, kde se se svojí ženou Marií v roce 1926 oženil. Vychovali spolu dvě dcery.

Stále v rámci padesátých narozenin se samotný vůdce rozhodl, že bude dekorován za „*marile merite în fața patriei, în fața clasei muncitoare și în fața partidului*“ („velké

---

⁵⁴ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 211.

⁵⁵ G. Gheorghiu-Dej. Praha: Svoboda, 1951.

⁵⁶ Tamtéž, str. 5.

⁵⁷ Tamtéž, str. 37.

⁵⁸ Tamtéž, str. 39.

⁵⁹ Tamtéž, str. 41.

⁶⁰ Rumunské město v župě Vaslui, které má přibližně 80 tisíc obyvatel.

⁶¹ V župě Bacău.

⁶² V župě Kluž.

⁶³ Ve stejnojmenné župě.

zásluhy k vlasti, dělnické třídě a straně“)⁶⁴. Byl mu přidělen titul „*Erou al muncii socialiste din RPR*“ („Hrdina socialistické společnosti Rumunské lidové republiky“).⁶⁵ Navíc mu byla udělena zlatá medaile „*Secera și ciocanul*“ („Srp a kladivo“).⁶⁶ Nejednalo se o žádnou výjimku, že nějaký komunistický lídr byl dekorován v den jeho narozenin.

Při hlavním ceremoniálu, kterého se zúčastnilo nejméně třináct delegací, nemohlo chybět vedení Svazu komunistické mládeže. Jejich hlavní představitel předal prvnímu tajemníkovi ÚV RDS dopis, který obsahoval více jak dva miliony jmen z řad mládeže.

V den vůdcových narozenin, 8. listopadu 1951, vše kulminovalo u „stolu soudruha“, kde měli čest s ním sedět členové ústředního výboru komunistické strany, vlády, reprezentanti Velvyslanectví Sovětského svazu v Rumunsku, celkem u stolu bylo přítomno na sto účastníků.

Tisk, média začaly s oslavou narozenin generálního tajemníka až o den později, od 9. listopadu.⁶⁷ Bylo to dáno tím, že 8. listopad byl vždy svátkem, volným dnem díky narozeninám „milovaného soudruha“. To samé platilo o 7. listopadu, den Bolševické revoluce. Od devátého dne v měsíci listopadu začaly naplno stránky všech novin obsahovat, více jak týden v kuse, odkazy na G. Gheorghia-Deje. Na první straně médií zpravidla byla otištěna blahopřání pro „drahého soudruha“ od ÚV RDS.

Zajímavý vývoj je možno sledovat, co se týče „předbíhání“ mezi básníky, kteří složí kvalitnější báseň pro svoji hlavu státu. V pracovním plánu Oddělení pro literaturu a umění se počítalo již dopředu, že na období říjen - listopad 1951 musí vzniknout ta nejlepší díla pro Den Gheorghia-Deje. Nejsou uvedeny přesné názvy děl, ale analýzou se zjistilo, kdo jaké dílo asi vytvořil. Básníci, jejichž díla oslavují Deje, jsou z velké míry autoři, kteří byli v úzkém napojení se stranou ještě před komunistickou dobou. Prvním zmíněným autorem je Dan Deșliu.⁶⁸ Svoji poezii publikoval v komunistickém týdeníku *Scântea* pod názvem „*Sub steagul Partidului*“ (Pod stranickou vlajkou). V oslavném stylu zobrazuje opravdový výraz úcty vedený životem a aktivitou spojenou se stranickým životem. Akademik Alexandru Toma⁶⁹ nechal publikovat svoji poezii věnovanou Gheorghiu-Dejovi k jeho narozeninám, určené „*Tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Luptătorului și îndrumătorului la cea de-a 50-a aniversare*“ („Soudruhu Gheorghe Gheorghiu-Dejovi. Bojovníkovi a vedoucímu vůdci

---

⁶⁴ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 212.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž, str. 214.

⁶⁹ Tamtéž.

k 50. výročí“). Básnickými přívlastky považuje Gheorghia-Deje za: „*cel mai brav și cel mai treaz din cei pururea treji*“ („nejstatečnější a vždy bdící“) nebo „*stejar de popor, mult temut de dușman*“ („dub svého lidu, nepříteli obávaný“). Ani Maria Banuș⁷⁰ se nevymykala předešlým umělcům. Svoje dílo „*Sub stele tinere*“ („Pod mladými hvězdami“) charakterizovala tím, že naléhá na vlast, aby Dejovi přinesla dary „*celui mai bun dintre fii*“ („tomu nejlepšímu ze synů“). Nejedná se o jediné umělce, kteří pracovali s režimem. Bylo jich více. Jenže zbytek básníků, prozaiků, skladatelů neměli tu „čest“, aby se jejich díla dostala na přední strany novin. Kromě Scânteii režim využíval i dalších medií jako noviny România liberă (Svobodné Rumunsko) nebo ideologický časopis Lupta de clasă (Třídní boj).

V tomto období se psaly básně s tématy velmi aktuálními, příkladem můžou být od Mihaie Beniucy⁷¹ „*Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*“ („Píseň pro soudruha G. Gheorghia-Deje“), od autora Dana Deșlia⁷² „*Minerii din Maramureș*“ („Maramureští havíři“). Také probíhala kontrola literárních a uměleckých děl k výročí padesátých let Gheorghia-Deje. Toto období je jedno z nejvýraznějších v rámci jeho kultu osobnosti.

Další uplatnění uctívání se projevilo pojmenováním různých průmyslových staveb, komplexů Dejovým jménem. Metalurgický závod ve městě Hunedoara nesl jméno po soudruhovi. V období mezi léty 1945-1948 v době začínající industrializace se nejméně deset průmyslových objektů honosilo jménem Gheorghia-Deje.

Zajímavým úkazem je, že výše popsaná oslava narozenin vůdce byla na dlouho dobu poslední v tak honosné parádě. Rozhodnutím ústředního výboru Rumunské dělnické strany z roku 1952 dalo na srozuměnou, že takto specifické oslavy narozenin budou jen jednou za deset let, na další výročí narozenin soudruha Gheorghia-Deje.

Následující roky Gheorghiu-Dej obdržel v den oslavy jen jedno jediné oficiální blahopřání. V tisku se opět objevily soudruhovy narozeniny v roce 1956, kdy Dej dovršil 55 let. Prostor, který mu byl věnován ve Scânteii byl téměř nevýznamný oproti tomu, co se objevovalo před pěti lety.

V rámci porumunštění strany v r. 1952 Gheorghiu-Dej zbavil funkce Anu Pauker, Maďara Vasileho Lucu a Teohari Georgesca. Následující rok se již rozšiřuje kult osobnosti, dochází k modifikaci a rozkolu tisku, důsledkem zbavení se moskevské frakce ze strany.

---

⁷⁰ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 214.

⁷¹ Tamtéž, str. 215.

⁷² Tamtéž.

Nástupem šedesátých let, kdy se de facto soudruh Gheorghiu-Dej zbavil všech konkurentů ve straně a stává se až do své smrti v roce 1965 neomezeným vládcem, tak kult osobnosti se mohl rozvíjet bez žádných větších překážek.

Dne 8. listopadu 1961, kdy celé Rumunsko slavilo opět výročí svého vůdce, tak se objevily ohlasné věty na stránkách všech novin, ale nebylo to tak mohutné jako v roce 1951. Již podruhé se stal „Hrdinou socialistické společnosti v RLR“ a přebíral zlatou medaili „Srp a kladivo“. V den jeho výročí přišlo téměř 400 pozvaných osob. Jediné, v čem byl rozdíl oproti oslavě z roku 1951, že nyní se celá událost, všechny ceremonie se natáčely, proslovy a vše důležité bylo nahráváno za účelem vytvoření dokumentárního filmu o narozeninách vůdce dělnické strany.⁷³

Vystřídali se i umělci, básníci, kteří byli věrní před deseti lety, nyní se jedná o ještě méně známé jedince, jako byli např. Leonido Neamtu nebo Létay Lajos. Rumunský lid věnoval k výročí soudruhovi opět básně, písně a eseje. Gheorghiu-Dej ztělesňoval téměř všechny přídomek národa - „*cel mai iubit fiu al poporului*“ („nejmilovanější syn lidu“), tento přívlastek zdědil později Nicolae Ceaușescu. Podobná označení společně s organizováním mítinků na stadionech na konci jeho vládnutí převzal kult N. Ceaușesca. Převzal, ano, ale spíše ještě desetkrát překročil Dejův stín.

Vývoj kultu G. Gheorghia-Deje byl spatřen při výročních narozenin - 50. a 60. let. Oslavy narozenin lídra je potřeba chápat jako momenty, které jeho kult osobnosti zesiloval do nepředstavitelných rozměrů. Prostředkem propagace kultu osobnosti se stal tisk, literatura, ale i přejmenování různých průmyslových objektů jeho jménem.

Právě tisk hrál v komunistickém Rumunsku důležitou roli pro posílení kultu osobnosti Gheorghia-Deje. Noviny se staly hlavním instrumentem tiskařské propagandy. Po 23. srpnu 1944⁷⁴ bylo Rumunsko zaplaveno do té doby největším nákladem rumunských novin *Scântea a România liberă*. Cíl byl jediný - propaganda komunistické strany.⁷⁵ V ten samý moment komunisté vynaložili veškeré úsilí, aby znemožnili vydávání liberálních novin a tiskovin, které byli nakloněni s opozicí. Příkladem mohou být deník *Viitorul* (Budoucnost), noviny *Národně-caranistické strany*.⁷⁶ Rumunští komunisté kopírovali praktiky sovětů. Jelikož rádio i televize byly málo rozšířené mezi obyvatelstvem, dominantní úlohu v propagaci Deje přebíral tisk. Kult osobnosti se rozvinul progresivně od r. 1948 díky tomuto

---

⁷³ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 220.

⁷⁴ Den, kdy se Rumunsko připojilo k antihitlerovské koalici během druhé světové války.

⁷⁵ DOMENACH, Jean-Marie. *Propaganda politică*. Iași: Editura Institutul European, 2004, s. 65.

⁷⁶ Tamtéž.

médiu. V Rumunsku se staly noviny Scânteia „nositelem slova“, mající také roli vzdělávací, organizační, mobilizační široké masy lidí.

V roce 1933 se Gheorghiu-Dej proslavil jako vůdce protestní akce železničních dílen Grivița V Bukurešti., proto nebylo překvapením, že se ve Scânteie objevuje článek: *„E bine-spune tovarășul Balint Zoltan - deoarece în fruntea noastră stă astăzi tovarășul Gheorghiu-Dej. Am muncit împreună cu dânsul la Dej. Totdeauna a luptat pentru binele muncitorimii. El poate să ne conducă mai bine ca alții din trecut, deoarece cunoaște munca și muncitorii. Muncitorii dau din cap în semn de aprobare.“*⁷⁷ („Je dobře- říká soudruh Balint Zoltan - protože v čele našeho lidu stojí dnes soudruh Gheorghiu-Dej. Pracovali jsme spolu v Deji.⁷⁸ Vždy bojoval pro dobro dělníků. Může nás vést dopředu ještě lépe než jako jiní dříve, protože ví, co znamená dřina a dělníci. I oni s tím souhlasí.“)

V r. 1946 banální návštěva ovlivněná Dejem ve městě Turda⁷⁹ byla prezentována propagandistickým aparátem jako opravdová slavnost pro domácí obyvatele. *„Vestea sosirii sale e purtată din gură în gură, ca un cântec, ca o lozincă. Gara s-a umplut de lume. Turda a fost în sărbătoare. Pentru muncitorii ei, Gheorghiu-Dej este garanția libertăților obținute prin lupte grele, este simbolul unității și înfrățirii între popoare, al refacerii țării... Aplauze prelungite au subliniat fiecare frază rostită de tovarășul ministru al Comunicațiilor... O zi întreagă orașul cu multe fabrici a fost în mișcare. Cetățenii se înghesuiau să-l vadă pe muncitorul ministru... Calda manifestație de simpatie în tot locul este încă o mărturie a încrederii și dragostei cu care țara îl cinstește.“*⁸⁰ („Zpráva o Jeho příjezdu se posouvá od člověka k člověku, jako nějaká píseň, jako nějaké heslo. Nádraží praskalo ve všech. Město Turda slavilo. Pro pracující lid, představuje Gheorghiu-Dej jistotu svobod získaných těžkými boji, je symbolem jednoty a sbratřování se mezi národy, symbolem zotavení země... Neutuchající potlesk zdůrazňoval každé slovo vyřčené soudruhem ministrem komunikací... Celý den bylo průmyslové město v pohybu. Obyvatelé Turdy se tlačili, aby zahlédli dělníka ministra... Vřelá sympatická demonstrace je avšak svědectvím víry a lásky, kterou mu země vyznamenává.“)

Začátkem r. 1948 kult osobnosti Gheorghia-Deje nabíral na síle. Články o soudruhovi se objevovaly ve větší míře. Příkladem může posloužit datum 18. prosince 1949, kdy bylo deset různých slovních spojení na Dejovo jméno.⁸¹ Tyto výrazy se opakovaly mechanicky: *„tovarășul Gheorghiu-Dej spune“* („soudruh Gheorghiu-Dej říká“), *„tovarășul*

⁷⁷ Scânteia. 9. srpna 1945, s. 2.

⁷⁸ Město Dej se nachází blízko města Kluž ve stejnojmenné župě.

⁷⁹ Město Turda leží v župě Kluž.

⁸⁰ Lupta Ardealului. 5 listopadu 1946, s. 1.

⁸¹ Scânteia. 18. prosince 1949, s. 1.

Gheorghiu-Dej arată“ („soudruh Gheorghiu-Dej ukazuje“), „*tovarășul Gheorghiu-Dej a subliniat*“ („soudruh Gheorghiu-Dej zdůrazňoval“), „*așa cum a arătat tovarășul Gheorghiu-Dej*“ („tak, jak ukázal soudruh Gheorghiu-Dej“), „*tovarășul Gheorghiu-Dej scrie*“ („soudruh Gheorghiu-Dej píše“) apod.

Propagandistické noviny Scânteia hrály velkou roli také při volbách do Velkého národního shromáždění.⁸² O den dříve, než se konaly volby v březnu 1948, Scânteia představila na mnoha stranách životopis Gheorghia-Deje. Můžeme si uvést příklad z volebního okrsku, kde volil Dej, co poté přinesl komunistický deník. „*Primul semn că se va întâmpla ceva deosebit s-a auzit de departe, de la poarta nr. 1; de la poarta nr. 2 au izbucnit urale fără de sfârșit, apoi... a intrat pe poartă tovarășul Gheorghiu-Dej! Nu poate fi redat în cuvinte cât de imens a fost valul de dragoste fierbinte care s-a ridicat înaintea celui mai iubit ceferist, celui mai drag fiu al poporului nostru! Tovarășul Gheorghiu-Dej intră în sala de votare. Președinta e emoționată, cu ochii strălucitori. Îi tremură vocea când îi cere tovarășul Gheorghiu-Dej certificatul de alegător... Îmbulzeală mare între fotografi. Fiecare vrea să-l prindă cât mai bine. A ieșit. Zeci de țacănături ale aparatelor fotografice. Când a coborât cele câteva trepte și s-a aflat în mijlocul ceferiștilor, a fost înconjurat într-o secundă de mulțimea dornică să-i strângă mâna, să-i vorbească.*“⁸³ („První znamení, že se bude dít něco zvláštního, již bylo znát z dálky, od dveří č. 1; od dveří č. 2 vypukl nekončící jásot, poté... vstoupil dveřmi soudruh Gheorghiu-Dej! Nelze popsat slovy, jak obrovský byl příliv vřelé lásky, který směřoval k nejmilovanějšímu železničárovi, k nejdražšímu synovi lidu! Soudruh Gheorghiu-Dej vešel do volební místnosti. Předsedkyně je vzrušená, září jí její oči. Třásl se jí hlas poté, co soudruh Gheorghiu-Dej po ní žádá volební certifikát... Velká strkanice mezi fotografy. Každý z nich ho chce vyfotit, co možná nejlépe. Vyšel. Desítky cvaknutí fotografických aparátů. Když sešel několik kroků a objevil se uprostřed železničářů, byl okamžitě obklopen davem lidí, kteří si s ním chtěli potřást rukou, popovídat si s ním.“)

I přesto všechno, Dej nebyl ještě představen jako jediný lídr komunistické strany a země. Koncem čtyřicátých let má silnou funkci ve straně Ana Pauker nebo Emil Bodnăraș⁸⁴.

Strmé zesílení uctívání Deje přišlo až po r. 1950, spjaté s porumunštěním komunistické strany v Rumunsku. S nástupem padesátých let Gheorghiu-Dej žádal přísnější kontrolu tisku, dokonce měsíčně, se statistikami dobrých a špatně napsaných článků.

⁸² Velké národní shromáždění (*Marea Adunare Națională*) nahradilo po r. 1948 v Rumunsku dvoukomorový Parlament - Poslaneckou sněmovnu a Senát. Volby se konaly každé čtyři roky, i když nebylo neoficiálně předem rozhodnuto, jak dopadnou.

⁸³ *Scânteia*, 29 března 1948, s. 1.

⁸⁴ Vlivný komunistický politik ukrajinsko-německého původu. Po smrti Deje měl osobní zásluhu na jmenování N. Ceaușesca do čela státu.

Neopomněl dodat jednu významnou věc. „*Eu n-am vrut să spun să nu se mai vorbească de Gheorghiu-Dej. Am arătat forma în care se scrie, care nu face nici un serviciu partidului. Trebuie scoasă în evidență Comitetul Central și nu izolat pe Gheorghiu-Dej de partid, ceea ce ar fi o mare greșeală. E o propagandă ieftină. Poporul prețuia pe fiecare dintre noi după rezultatele muncii. Poți să spui nu striga și el tot o să strige, dar să nu-i băgăm pe gât așa ceva, e dezgustător.*“⁸⁵ („Nechtěl jsem říci, aby se už nemluvalo o Gheorghiu-Dejovi. Ukázal jsem způsob, jakým se píše, který nedělá žádnou službu straně. Je potřeba pozdvihnout ústřední výbor a ne izolovat Gheorghia-Deje ve straně, to by bylo velká chyba. Jedná se o lacinou propagandu. Lid oceňuje každého z nás poté, co předvede nějaké výsledky. Můžeš říkat, aby nekřičel, ale on stejně bude křičet, ale nebudeme ho zbytečně dráždit něčím, co je nechutné.“)

Skutečností bylo, že vůdce komunistické strany si nepřál omezit či zastavit svůj kult osobnosti, nýbrž ho jen zmírnit. Snažil se vyhýbat projevům, věcem, které by mohli znepokojovat ještě více Sovětský svaz.

Etapa mezi léty 1952 a 1958 přinesla zmírnění kultu osobnosti Gheorghia-Deje. Již se hojně nevyskytovaly vychvalující se články tak, jako dříve. Jméno Dej bylo spjato v tisku především ve spojení se stranou nebo vládou.⁸⁶ Ale to neznamená, že uctíváno úplně vymizelo z literatury. Dej byl prezentován způsobem méně viditelným - plakáty portréty k příležitosti různých manifestací, oslavné básně.

V r. 1956 bylo potlačeno maďarské povstání proti stalinistické diktatuře a sovětské okupaci. Tato porážka v Rumunsku znamenala opětovné oživení kultu osobnosti Deje.

Na rozdíl od předešlých let, v r. 1959 se Gheorghiu-Dej objevoval na nespočetném množství fotografií publikovaných v tisku. Na začátku šedesátých let se slavil další rok od stávky dělníků železničních dílen z r. 1933. Vůdcem povstání byl sám první tajemník strany, a proto nemohl chybět na žádné z oslav železničářů.

Moment, kdy kult Deje dosáhl vrcholu, byl v září 1960, kdy se generální tajemník Rumunska zúčastnil Valného shromáždění OSN v New Yorku.⁸⁷ Ještě před tím, než odjel Dej do Spojených států amerických, přední strany novin zaplnily články, ve kterých je celý rumunský lid hrdý na svého Soudruha. Vzdává mu holt, jak pracující lid, tak i akademičtí představitelé. „*Cunoscând cât suflet și energie depui întotdeauna pentru marile interese ale poporului, îți dorim, scumpe tovarășe Gheorghe Gheorghiu-Dej, sănătate, spor la muncă și*

⁸⁵ IONESCU, Ghița. *Comunismul în România*. București: Litera, 1994, s. 235.

⁸⁶ Tamtéž, s. 262.

⁸⁷ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 240.

succes în misiunea nobilă pe care vei împlini, în numele și cu sprijinul nostru.“⁸⁸ („Jsi znám, jak duší, tak i energií vydanou pokaždé pro velké zájmy lidu, přejeme Ti, drahý soudruhu Gheorghe Gheorghiu-Deji, zdraví, mnoho zdaru v práci, úspěch v ušlechtilé misi, kterou budeš plnit, ve jménu a s naší podporou.“) Dalším příklad může být: *„Poporul român, doritor de pace, conștient de însemnătatea acestei sesiuni, a desemnat pentru conducerea delegației române pe fiul său iubit, pe conducătorul încercat, Gheorghe Gheorghiu-Dej. În glasul său va suna glasul întregului nostru popor, expresia dorinței lui fierbinți de pace și prietenie între toate popoarele. Îi dorim din toată inima succes în toată istorica misiune.*“⁸⁹ („Rumunský národ, ochoten míru, vědom důležitosti tohoto zasedání, určil pro vedení rumunské výpravy svého milovaného syna, zkušeného vůdce, Gheorghe Gheorghia-Deje. V jeho hlase bude znít hlas celého našeho národa, výraz jeho vřelé touhy míru a přátelství mezi všemi národy. Z celého srdce mu přejeme úspěch v celém tomto historickém poslání.“)

Nejvíce pochvalné texty vyšly o Dejovi k příležitosti oslavy šedesátého výročí narození v r. 1961. Ion Gheorghe Maurer, přední představitel ústředního výboru, při předávání titulu „Hrdiny socialistické společnosti“ a medaile „Srpu a kladiva“ prvnímu tajemníkovi nadále pronáší, že ocenění byla *„Expresia înaltei aprecieri pe care partidul, clasa muncitoare și întregul nostru popor o dau îndelungatei tale activități revoluționare, deosebitelor tale însușiri de eminent conducător de partid și de stat.*“⁹⁰ („Výraz vysokého ocenění, který komunistická strana, pracující třída i celý náš národ předávají za dlouhotrvající revolucionářskou aktivitu, za odlišné funkce předního vůdce naší strany i naší země.“)

Zpráva o smrti Gheorghia-Deje byla ihned vpuštěna do Radia România a vysílána televizí asi hodinu, co zemřel Gheorghe Gheorghiu-Dej 19. března 1965.⁹¹ Naopak deník Scânteia přišel se zprávou o úmrtí o den později, 20. března 1965. Na titulní straně novin bylo napsáno *„Inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat să bată*“⁹² („Srdce soudruha Gheorghe Gheorghia-Deje přestalo bít.“)

---

⁸⁸ Scânteia. 20. září 1960, s. 1.

⁸⁹ Scânteia. 23. září 1960, s. 1.

⁹⁰ Scânteia. 9. listopadu 1961, s. 1.

⁹¹ BOSOMITU, Ștefan. *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Vyd. 1. Iași: Polirom, 2012, s. 245.

⁹² Scânteia. 20. března 1965, s. 1.

2.3 Kult N. Ceaușesca

Kult Nicolae Ceaușesca (posléze i jeho ženy Eleny Ceaușescu) měl značný význam, hrál zlomovou roli v životě více rumunských generací. Výsledek byl zajištěn nepřetržitým trváním a šířením do každé vrstvy společnosti. Mimo to, úspěch kultu osobnosti byl garantován i zpočátku přirozenou podporou velké masy obyvatelstva. I v současném Rumunsku je stále zaznamenán názor, že Ceaușescův režim byl lepší než dnešní demokracie.

Je třeba říci, že samotnému Ceaușescovi nebyl kult osobnosti proti mysli, naopak, líbil se mu a postupem času se jím nechal dovést ke zrůdnému vnitřnímu přesvědčení o tom, že je výjimečný, nesmrtelný. Utrzoval se tím, že své poslání musí za každou cenu splnit. Zdá se, že úspěchy u něj vystupňovaly velikášství a ješitnost, i díky tomu chtěl budovat novou zemi a vytvářet nového člověka.

V roce 1961, za vlády Gheorghia-Deje silně odsoudil kult Stalina.⁹³ Paradoxem je a zůstane, že po nástupu do funkce generálního tajemníka Rumunské komunistické strany v roce 1965 je jeho kult srovnatelný s kritizovaným uctíváním Stalina. Z komunistického východního bloku té doby se mohl Ceaușescův kult rovnat albánskému kultu Envera Hodžy, v Asii čínskému Mao Ce-tungovi či severokorejskému Kim Ir-Senovi.

Uctívání Ceaușesca je charakterizováno politickým režimem, ve kterém je velmi úzká vládnoucí skupina, Ceaușescova rodina, vytvářející diktátorský režim.

Pro vznik a vývoj Ceaușescova kultu byly rozhodující tři momenty⁹⁴. Rok 1967, kdy se Nicolae Ceaușescu stal předsedou Státní rady, to znamená, že již dva roky po svém zvolení do čela země, začíná postupně kumulovat nejvyšší politické funkce a dovršením je rok 1974, kdy se stal prvním prezidentem Rumunské socialistické republiky. Tato funkce byla doživotní neodvolatelná pozice pro Ceaușesca. V srpnu 1968 pronesl první generální tajemník Rumunska nejslavnější projev v rámci invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Bylo to silně odsouzeno nejvyšším představitelem a pro Západ to představovalo důležitý moment, který měl znamenat sblížení diplomatických vztahů s komunistickým Rumunskem, neposlušným členem východní bloku. Posledním bodem, který přispěl a spíše naplno odstartoval kult osobnosti, je konec března 1974, kdy kromě funkce generálního tajemníka ÚV RKS, předsedy Státní rady, vrchního velitele ozbrojených sil přibírá i již zmiňovanou pozici prvního prezidenta země. Poté, co přebíral i novou funkci, vytvořenou pro něj, má otěže moci pevně v rukou.

---

⁹³ GABANYI, Anneli Ute. *Cultul lui Ceaușescu*. Iași: Polirom, 2003, s. 15.

⁹⁴ *Comunismul în România: 1945-1989*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2007, str. 94.

Kdo vlastně vytvořil silný kult N. Ceaușesca? Byl to sám diktátor? Nezbytným upřesněním je potřeba dodat, že velkou měrou k tomu přispěli, kromě samotného Vůdce, i literární představitelé, umělci, novináři najatí režimem, ale i Západ. Velkým lákadlem pro umělce bylo bezesporu to, že za svoji práci pro vlast byli dobře finančně odměňováni. Bývalo zvykem, že namalováním jednoho portréту, obrazu Ceaușesca, si mohl dotyčný koupit v té době nový automobil domácí značky Dacia. Přilepšením pro skupinu, která vytvářena pozitivní „obraz“ kolem Ceaușesca, bylo i lepší sociální postavení ve společnosti nebo získání cestovního pasu a vycestování do zahraničí bez větších problémů.

Návštěvou amerického prezidenta Nixona v rumunské metropoli v roce 1969 začalo období, kdy je Nicolae Ceaușescu prezentován v očích Západu jako otevřený vůdce, bojovník za mír. To samé se samozřejmě už „vědělo“ v samotném Rumunsku.

V roce 1970 se staly dvě důležité věci. Po katastrofálních záplavách v Rumunsku se N. Ceaușescu vydal do Spojených států amerických. Využil pozvání ze strany amerického nejvyššího představitele. Pověst „člověka, který pochází z opravdové země“ nabyla dalších prohlubujících známek jeho kultu osobnosti.

Ukázalo se, že generální tajemník miluje cestování, především to, kde ho „srdečně vítají“ zástupy rozjásaných lidí, děti s květinami a dívky v krojích s chlebem a solí. To samé platilo o jeho ženě Eleně. Všem se jevil jako energický, sympatický vůdce. Rád vyprávěl o budoucnosti svého národa, sděloval důležité zprávy o tom, že v Rumunsku se zvýšily mzdy a o dalších pozitivních jevech v jeho zemi. Není tajemstvím, že pro přijímání dárků ze zahraničních cest zřídili manželé Ceaușescovi muzeum v Bukurešti.

Na konci šedesátých let se bývalá švadlena Elena C., která absolvovala jen několik tříd základní školy, začala věnovat vědě. Začala psát svoji doktorskou práci z organické chemie a začala se rodit tímto okamžikem kariéra budoucí vědkyně „světového formátu“, akademičky, čestné doktorky mnoha renomovaných světových univerzit - soudružky profesorky, doktorky, akademičky Eleny Ceaușescu.⁹⁵ Později se stala ředitelkou Ústředního ústavu chemického výzkumu.⁹⁶

Do začátku sedmdesátých let měl Ceaușescu zpětnou vazbu v tom, co dělal, v osobě premiéra Iona G. Maurera. Ve sporu, jak dál rozvíjet rumunskou společnost, industrializaci, se jejich vidění míjelo. První tajemník zavedl rotující systém funkcí ve straně i státním aparátu. Následně to vedlo k tomu, že Vůdce nechal premiéra v roce 1974 odstavit.

---

⁹⁵ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 63.

⁹⁶ Tamtéž, str. 79.

V roce 1973 se členkou ÚV RKS stala Elena Ceaușescu. Rok poté byla příslušníkem Politického výkonného výboru (politbyra) strany. Tímto momentem se Elena C. stala druhou nejdůležitější a nejvlivnější osobou v rumunské zemi. Pod její vedení spadalo např. vzdělávání nebo kultura.⁹⁷

Budoucnost rumunského lidu neblaze ovlivnila návštěva prezidentského páru v totalitních režimech Číny a Severní Koreji.⁹⁸ V Čínské lidové republice v té doba vrcholila „kulturní revoluce“.⁹⁹ Elena Ceaușescu byla nejspíš zaujata rolí, kterou v ní hrála Maova žena. Rumunský generální tajemník byl uchvácen podrobením jednotlivce zájmům celku, monumentalitou velkých staveb a okázalostí přivítání v Pekingu, hlavním městě Číny. Spektakulární mítinky, které pro něho připravil Mao Ce-tung i Kim Ir Sen, se snažil realizovat v Rumunsku. V projevu „Teze z července 1971“¹⁰⁰ oznámil nový ideologický program, který stanovoval přísnější státní kontrolu nad kulturními a uměleckými aktivitami, stejně jako nad vzdělávacími procesy a tiskem. Prostor pro duchovní oblast se zúžil na ideologizovanou vědu, stejně tak jako za Gheorghia-Deje, a masovou pseudolidovou kulturu. Té se vnutila komunistická ideologie. Toto období vstoupilo do rumunských dějin jako „malá kulturní revoluce“.¹⁰¹

Roky 1965 až 1971 jsou nazývány historiky „Ceaușescovou érou“ („*Epoca Nicolae Ceaușescu*“¹⁰²). Vše důležité má na starosti jediná osoba, generální tajemník. Postupně se vliv ostatních členů ústředního výboru zmenšuje, až úplně zanikne.

Ještě než se Ceaușescu ujal prezidentského úřadu dne 28. března 1974, tak koncem ledna 1973 Vůdce „dovolil“, aby země s náležitou pompou oslavila jeho pětapadesáté narozeniny (přesněji 26. ledna).¹⁰³ V rámci oslav mu byl udělen čestný doktorát bukurešťské univerzity. Od toho roku vycházel pravidelně objemný svazek nazvaný *Omagiu*¹⁰⁴, vydávaný k příležitosti narozenin Soudruha. Dalších patnáct let se budou vydávat nové a nové svazky *Omagia*. Dílo, napsané na objednávku prorežimními umělci a spisovateli. Jedná se např. o jména typu Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Eugen Barbu, Paul Anghel, Mihai Negulescu, Ion Jalea. K titulu z roku 1973 stojí: „*Privim cu prețuire și respect la armonia*

⁹⁷ *Comunismul în România: 1945-1989*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2007, str. 94.

⁹⁸ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 363.

⁹⁹ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 82.

¹⁰⁰ CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. București: Univers enciclopedic, 1999, s. 480.

¹⁰¹ TREPTOW, Kurt W., a kol. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. s. 365.

¹⁰² CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. București: Univers enciclopedic, 1999, s. 483.

¹⁰³ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 86.

¹⁰⁴ *omagiu* znamená výraz úcty, pocta

vieții sale de familie. Atașăm o semnificație etică specială faptului că viața sa, alături de cea a tovarășei sale de viață, fostă muncitoare textilistă și militantă U.T.C. , membră al. P.C.R., tovarășa Elena Ceaușescu, oferă imaginea exemplară a destinelor a doi comuniști“ (doslovným autorovým překladem se jedná o: „Pohlížíme s oceněním a respektem na životní soulad rodiny. Připojujeme zvláštní mravní význam skutečnosti, protože jeho život, vedle životní družky, textilní dělnice a bojovnice Svazu komunistické mládeže, členky dříve ilegální komunistické strany, dnes Hrdinky socialistické společnosti, vědkyně, členky ÚV RKS, soudružky Eleny Ceaușescu, ukazuje vzorný příklad osudu dvou komunistů“).¹⁰⁵ „Kormidelník národního osudu“ N. Ceaușescu byl prezentován jako jasnozřivý teoretik, autor pozoruhodných ideologických novinek, mezi které lze řadit i tajemství „mnohostranně rozvinuté socialistické společnosti“. Propaganda komunistické strany ho charakterizuje jako přímého zakladatele nového typu socialismu: „*Alegerea lui N. Ceaușescu, un strălucit gânditor politic și conducător revoluționar, un dușman neînduplecat al inerției și izolării, un promotor constant al noului, în fruntea partidului, a reprezentat un act politic de o importanță covârșitoare pentru viitorul construcției socialiste și comuniste în România“* („Volba N. Ceaușesca - zářný politický myslitel a revolucionářský vůdce, neústupný nepřítel setrvačnosti a izolace, trvalý iniciátor novinek - do čela strany představovala politický čin ohromující důležitostí pro budoucnost budování socialismu a komunismu v RSR“).¹⁰⁶

Svazky Omagia vycházely jak v Rumunsku, tak i v zahraničí. Publikace tohoto typu obsahují projevy důvěry, respektu, obdivu, uznání jistých osob - Ceaușescova klanu.¹⁰⁷

Díla o N. Ceaușescovi lze najít mimo prózu a poezii i v biografiích a antologiích textů.

V polovině osmdesátých let, kult osobnosti Nicolae Ceaușesca se naplno rozvinul ve formách nemající obdoby. Od roku 1985, dvacet let po uplynutí doby, kdy se N. Ceaușescu stal generální tajemníkem a převzal moc v zemi, se „spustila lavina“ ód a hymen, uměleckých prací všeho druhu atp.

*„Každý funkcionář je politickým pracovníkem, aktivistou strany. Šéf obrany a státu je pak víc než aktivista- je Vůdce Conducător“.*¹⁰⁸ Opět bylo znovunalezeno to správné označení

¹⁰⁵ *Omagiu tovarășului Nicolae Ceaușescu secretar general al Partidului Comunist Român președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România*. București, 1973, str. 338.

¹⁰⁶ MARIN, Manuela. *Originea și evoluția cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989*. Alba Iulia: Altip, 2008, s. 111.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 89.

Vůdce. Dříve byl titul Conducător přidělen maršálu Antonescovi¹⁰⁹, během druhé světové války. Ceaușescu se nacházel na nejlepší cestě ke zbožnění.

Do poloviny sedmdesátých let stihli manželé Ceaușescovi zajistit pro čtyřicet svých příbuzných dobré posty v politickém odvětví. Všichni se stali straníky. Byla na ně uvalena výjimka nepodléhající rotaci funkcí. V RSR se šířily anekdoty, že zkratka PC (*Partidul Comunist* - komunistická strana) znamená „přátelé a konexe“ („*prieteni și conexiuni*“), PCR (*Partidul Comunist Român*) je ve skutečnosti *Petrescu- Ceaușescu - Conexiuni*.¹¹⁰

„V té době se již Ceaușescu stává nejmilovanějším synem lidu (později Velký vůdce, Všemocný bůh, Dunaj myšlenek, Sokol vlasti, Osvícený, Genius karpatského prostoru, Titán titánů, Velký architekt moderního Rumunska, abychom vyjmenovali alespoň ty nejzajímavější přívlastky), jehož kult začali vždy a všude přítomní podkuřovači vytvářet.“¹¹¹

V lednu 1978 celá země slavila s Vůdcem jeho jubilejní šedesáté narozeniny, důvod k oslavě bylo i pětáctýřicáté výročí jeho nepřerušené revoluční aktivity. „V poselství Státní rady jubilantovi se vyjadřoval hluboký a důstojný obdiv a uznání za jubilantovu brilantní činnost v čele strany a státu, za jeho nedocenitelný příspěvek k vytváření nové socialistické budoucnosti Rumunska v období, které představuje nejplodnější kapitolu v celé tisícileté historii Rumunska.“¹¹² Oslavenec dostal Řád vítězství socialismu a druhý titul Hrdiny Rumunské socialistické republiky. Po celé zemi se konala slavnostní shromáždění na počest Ceaușescových narozenin. Za těchto podmínek sílil kult osobnosti, který neměl v Evropě obdoby. Hlavním organizátorem oslav byla jeho žena Elena. Z její iniciativy byly všechny instituce a organizace v zemi vyzvány, aby připravily pro Titána dárky. Současně soudružka nařídila tajné policii využít všechny možné prostředky k tomu, aby zahraniční společnosti, které měly s Rumunskem obchodní či jiné kontakty, také Vůdcovi poslaly dary. Ministerstvo dolů se pyšnilo darem ve formě čtyřiašesticetkarátového zlatého prutu s nápisem Ceaușescu a národ. Šéfové ministerstva zemědělství darovali kukuřičnou palici z ryzího zlata. Ani ministerstvo vnitra nezůstalo pozadu a darem věnovalo z platiny zhotovenou rozhlasovou a televizní soupravu, s dálkovým ovládáním navíc. Tajná policie Soudruhovi předala na objednávku vyrobenou pušku britské firmy Holland a k tomu nádobu, ve které se nacházelo deset kilogramů umělých diamantů. Jordánský král nechal přivézt darem obří jachtu,

¹⁰⁹ Rumunský generál a politik, vojenský diktátor. V r. 1934 se stal ministrem obrany. V září 1940 ho král Carol II. jmenoval premiérem Rumunska a poté donutil krále k abdikaci. Uzavřel spojenečství s fašistickým Německem během druhé světové války. V červnu 1946 byl popraven.

¹¹⁰ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 91.

¹¹¹ Tamtéž, str. 82.

¹¹² Tamtéž, str. 99.

Německo jen do roku 1978 přivezlo na dvanáct luxusních automobilů značky Mercedes. Jak již bylo řečeno, Ceaușescovi zřídili muzeum k výstavě obdržených darů. Třešničkou na dortu je fakt, že sám Conducător, člověk prý velmi chamtivý, si nejvíce na tom všem cenil toho, že rokem 1978 začala tajně pracovat jeho tajná továrna na umělé diamanty. Diamanty posléze byly uvedeny na zahraniční trh. Získané valuty plynuly na zřízená švýcarská konta. Velmi podobný byl osud peněz, které Rumunsko dostávalo z hlavního města Spolkové republiky Německo a izraelského Tel Avivu za každého vystěhovalce z řad Němců a Izraelců.¹¹³ Oslava monstrózního kultu osobnosti Nicolae Ceaușescu byla velkolepá. Národní pouť slavností a ceremonií trvala přibližně po dobu tří týdnů. K výročí šedesátých narozenin se spisovatelé, básníci a novináři předháněli ve vymýšlení stále novějších a kreativnějších přívlastků pro *prvního pracujícího své země, nejpracovitějšího z dělníků, nejrolničtějšího z rolníků, který je první za psacím stolem své vlasti*.¹¹⁴ Jeho osobnost byla označována za symbol a inkarnaci duše rumunského národa. Nicolae Ceaușescu byl dalším „svatým“, o kterém začali spisovatelé psát legendy. Rodný dům ve Scornicești, ve kterém se Vůdce narodil, se stal po čase pamětním, poutním místem.¹¹⁵ Putování do Scornicești, „požehnané země, ze které vzešel Vůdce“, se stalo každoročním rituálem pro mnoho obyvatel. Oslavy ve Scornicești trvaly celé tři týdny, tak jako celkové slavnosti narozenin Vůdce. V období slavnosti dne 28. ledna 1978 se N. Ceaușescu vrátil domů, kde navštívil rodný dům a hrob zesnulých rodičů. Jednalo se o citlivý moment, ale i o propagandistický záměr.¹¹⁶ Je až k nevíře, že tato někdejší vesnice v Oltensku se stala později více jak třicetitisícovým městem, s panelovými domy, továrnami, školami. Archeology bylo potvrzeno, že nedaleko města Scornicești byly objeveny pozůstatky předchůdce homo sapiens, stopy nejstaršího člověka v Evropě. Celá oblast Oltenska začala být označována za místo nejčistší rumunské rasy, kolébky národa. Ceaușescu se prosadil o to, že zatímco dříve lidé z této oblasti Rumunska byli považováni za méně inteligentní, negramotné s podivným přízvukem, to se změnilo. Nyní se řadí mezi „čistokrevné“ potomky Dáků.

Vůdce národa začal být vyobrazován na plátnech po boku nejslavnějších a nejvýznamnějších historických jmen Rumunska - příkladem jsou dácký král Decebal, moldavský kníže Štěpán Veliký, sjednotitel Valašska a Moldavska Alexandru Ioan Cuza¹¹⁷

---

¹¹³ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 99.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ GABANYI, Anneli Ute. *Cultul lui Ceaușescu*. Iași: Polirom, 2003, s. 15.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 21.

¹¹⁷ A. I. Cuza byl v čele Spojených knížectví Valašska a Moldavska mezi léty 1859-1866.

atd.¹¹⁸ Nezůstalo daleko od přirovnání s dalšími historickými postavami typu Alexandr Veliký, Cezar, Napoleon, Lincoln. Malíř Constantin Piliuță vytvořil symbolický obraz pro tuto dobu. V čele stojí N. Ceaușescu a až za ním jsou postavy typu Štěpán Veliký, Michal Chrabrý, první sjednotitel podunajských knížectví nebo již zmiňovaný Alexandru Ioan Cuza.¹¹⁹

Nebylo tajemstvím, že manželé Ceaușescovi byli příliš zaměstnaní jinými věcmi než hodiny pózovat pro obrazy umělců. Na většině fotografií, plakátů, známek se nechal prezidentský pár zobrazovat, když jim bylo čtyřicet pět až padesát let. Rumunská televize měla nařídáno, aby Ceaușescu byl ukazován v tom nejlepším světle. Nikdy nebyl záběr na jeho celou postavu, Vůdce měřil jen 1,65 m a mohlo by to vyvolávat zesměšnění vedle jeho vyšší ženy. Elena nebyla focena z boku, vždy jen z profilu kvůli jejímu většímu nosu. Pracovníci, kteří porušili pravidla, byli odstaveni a živořili na okraji společnosti.

Na povrch se dostaly i příběhy o soukromí prezidentského páru. Při zahraničních návštěvách poté, co se Soudruh Ceaușescu pozdravil potřesením ruky s hlavami států, ihned po nasednutí do limuzíny mu šéf osobní ochrany polil ruce devadesátiprocentním lihem. V hotelech, kde pobýval, se měnilo prádlo za dovezené z Rumunska, prověřovalo se jídlo pomocí přenosné laboratoře, zdali nemá v sobě jed či není radioaktivní.¹²⁰

Oslavy narozenin ženy Eleny, druhé nejvlivnější postavy v Rumunsku, posilněné nově získanou pozicí z roku 1980 - první místopředsedkyně vlády, se odehrály ve znamení vzdávání holdu. Objevila se následující báseň „Omagiu“¹²¹:

*„První ženě země, poctu vzdává celá země,
Jako hvězda stojí mezi hvězdami ve věčném nebeském arkýři
Vedle Velkého muže, shlíží
na rumunskou cestu ke slávě.“¹²²*

Elena Ceaușescu měla podobně vznešené přívlastky jako její manžel, „první dáma země“, „legendární matka z pohádek našeho dětství“ nebo „nejspravedlivější žena na zemi“.¹²³ Oficiální titul od roku 1982, který se používal pro první dámu, byl: „Soudružka,

---

¹¹⁸ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 100.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž, s. 102.

¹²¹ anglicky pocta, čest

¹²² TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 107.

¹²³ Tamtéž.

akademik, doktor, inženýr Elena Ceaușescu, vynikající aktivista strany a státu, eminentní osobnost rumunské a mezinárodní vědy“.¹²⁴

Na konci sedmdesátých let zůstala pozice vládnoucí klanu neotřesitelná. Začínající oslavy pětadesátých narozenin Soudruha na konci ledna 1983 se staly příležitostí k prohloubení kultu osobnosti. Na počest N. Ceaușesca byl natočen dokumentárně-vědecký film *Hold* a poetický dokument *Hrdina všech hrdinů*, oba promítané v televizi. Dobře placení umělci měli další příležitost rozvinout svůj talent pro označení Vůdcovské výjimečnosti. Básník Ion Brad označil prezidenta „za prvního mezi všemi Rumuny“, spisovatel I. Purcău se činil a diktátora poctil tím, že „svým geniem ilustruje nejušlechtilejší rysy národa - věčnou lásku k vlasti, vůli k práci, ušlechtilou soběstačnost, jasnozřivost a rozhled“. Tací se činili přídomky: „polobůh“, „rodič a bratr zároveň“. Legenda mezi historiky Dan Zamfirescu se nechal slyšet, že „prezident Nicolae Ceaușescu je a zůstane v dějinách a existenci rumunského národa tím, co je pro Američany Washington: tedy symbolem národa a historických ideálů lidu“.¹²⁵

Bohužel i Západ tomu přispíval, tak stojí za připomínku, co pronesl bývalý americký prezident Richard Nixon: *Od té doby, co jsme se poprvé potkali v roce 1967, jsem sledoval Vaš vývoj státníka. Vaši ráznost, nezávislého ducha, pronikavou inteligenci a zvláště Vaši obratnost při řešení jak vnitropolitických, tak zahraničněpolitických problémů na úrovni předních světových politiků. Říkám to proto, že právě v této chvíli, kdy slavíte narozeniny, jste dosáhl vrcholu, příznačného pro každého velkého vůdce. V pětadesáti letech jsou mnozí lidé připraveni na penzionování, ale pro mnohé z největších světových vůdců začínají nejvýkonnější a nejproduktivnější léta. Jsem si jist, že vaše nejlepší léta přijdou za Vaši druhé dekády ve výkonu prezidentské funkce, kdy budete pokračovat v odvážném a nezávislém kurzu, který jste zvolil.*¹²⁶

Připomeňme si, že Nixon posílal telegram v roce 1983 a již od konce sedmdesátých let se situace v Rumunsku prakticky jenom zhoršovala. Klesala životní úroveň obyvatel, kvůli splácení zahraničního dluhu se omezil dovoz a vývoz se zvýšil. Začalo desetiletí, kdy bylo špatné zásobování obyvatel, zvyšovaly se ceny. V roce 1977 se konal nejmasovější protest horníků od roku 1945. Až o pár let si i Západ začal všímat, že jak působí rumunský státník navenek, tak v domácí politice to je přesně opačně.

---

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 109.

¹²⁶ Tamtéž, str. 109-110.

Z oslav narozenin prezidenta se stal prakticky každoroční rituál. I když je možné, že vše okolo vyzdvihování kultu bylo řečeno, není tomu tak. Ten, který je „nepřetržitě milován matkami a dětmi“, „věčná hvězda na rumunském nebi“, se nechtěl smířit s pozicí, že by se situace měla měnit.¹²⁷ On tomu ale věřil, byl přesvědčen o tom, že jednoho dne spasí rumunský lid a dovede ho do šťastného komunismu. Jeho ideje přetrvávaly do konce poprav. Z pohádky se stalo drama, kdy téměř zničil svůj lid.

K oslavě pětadesátým narozeninám Vůdce bylo vydáno 24 knih, v celkovém nákladu 750 000 exemplářů.¹²⁸ Není se čemu divit, od roku 1970 bylo vytištěno 125 knih, které referovaly o Ceaușescovi. Výtisky se vydávaly ve 34 zahraničních zemích ve 21 jazycích. Neuvěřitelné číslo, ale racionálně vzato, se to dalo očekávat po slavném srpnovém projevu z roku 1968.¹²⁹

Slavnosti z roku 1983 měly první trhliny. Příběhy z tisku se snažily, jak mohly, ale všudypřítomnou začínající bídu nemohly úplně zastínit.¹³⁰ Ekonomický stav nebyl dobrý a ani životní úroveň obyvatel nestoupala, spíše naopak. Proto bylo pro domácí lid do očí bijící, že o rok později se začalo s postupnou přeměnou historické jádra hlavního města a s budováním obřího paláce, dalším monumentálním snem samotného Vůdce.

Stejně jako v režimu Gheorghia-Deje, tak i Nicolae Ceaușescu v den svých narozenin do sídla ÚV RKS pozval nejvyšší představitele ke stolu. Paradoxní bylo, že postupem času se už jednalo většinou o rodinné příslušníky.

Rumunsko od poloviny osmdesátých let bylo klasickým příkladem zneužití moci v totalitním systému. Nemělo žádné kontrolní páky v podobě svobodného veřejného mínění nebo demokraticky zvoleného většího politického uskupení. Byla zneužita ideologie. Mělo se jednat o zbraň pro chudé a utiskované, ale otočilo se to ve prospěch úzké vrstvy privilegovaných. Dav se proměnil v mlčící a nesouhlasící většinu, která se „probudila“ v prosinci 1989 jako v poslední komunistické zemi východní bloku.

Sám Ceaușescu neviděl, že může být zranitelný. Ani neměl důvod. Stála za ním silná armáda, bezpečnost a rodinný vládnoucí klan. Důkazem je toho i fakt, že když Ceaușescu každý den ráno vyjížděl ze své rezidence do budovy ÚV RKS nebo prezidentského paláce, policie v ulicích Bukurešti nechala zastavit celou dopravu, i pěší. K tomu měla tajná policie podél trasy, kudy limuzína projížděla, desítky kontrolních míst v bytech a restauracích.

---

¹²⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 110.

¹²⁸ *Comunismul în România: 1945-1989*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2007, str. 96.

¹²⁹ GABANYI, Anneli Ute. *Cultul lui Ceaușescu*. Iași: Polirom, 2003, s. 64.

¹³⁰ Tamtéž, str. 41.

Rok 1984 byl pro Ceaușesca dalším velkým triumfem. V květnu se podařilo dokončit kanál Dunaj-Černé moře, přesněji spojit místa Cernavodă a Konstancu. Byl pronesen další z jeho zásadních projevů. Svých projevů si natolik vážil, že byly vydávány jako sebrané spisy ve velkých nákladech. Prezident pronesl: „*Stavba je velkým vítězstvím našeho lidu, který buduje socialismus. Demonstruje síly svobodného lidu, který je pánem svého osudu a je rozhodnut budovat život podle svého přání. Proto pevně věřím, že jsme s to splnit Program Rumunské komunistické strany a vybudovat všestranně rozvinutou a později i komunistickou společnost.*“¹³¹ Ceaușescu měl v plánu vybudovat ještě další monstrózní stavby, nebyl si plně vědom stavu již zdevastované ekonomiky.

V lednu 1986, kdy Elena Ceaușescu dovršila sedmdesáté narozeniny, její manžel měl v plánu vytvořit pro ni post viceprezidenta Rumunska. Na plénu ÚV s touto myšlenkou nepochodil, protože již v této době částečně sílila averze vůči vládnoucímu klanu a političtí představitelé nechtěli připustit ještě, do té doby silnější pozici pro manželé Ceaușescovi.

S oslavou narozenin jsou spjaty další označení, která glorifikují prezidentský pár. Eleně se dostalo této pocty: „*její jméno vyslovujeme, když užíváme jednoduchá slova: voda, vzduch a dech.*“¹³²

Začal růst i odpor stranických funkcionářů středního a nižšího stupně kvůli nespokojenosti s dosavadní vnitřní i vnější zahraniční politikou. Nelibosti byl vystaven i kult osobnosti Nicolae Ceaușesca a chování rodinných klanů Ceaușesců a Petresců.

Hlavními způsoby, jak se rozšiřoval kult osobnosti v Rumunsku, byly vydávání publikací Omagiu v den narozenin Soudruha, prorežimní výroba hudebního průmyslu a kinematografie, televize, rádio, organizace mítinků na stadionech, výstav, konferencí atd.

Národní festival *Cânterea României* (Zpěv Rumunska) byl kulturním projevem, ale vlastenecké představení a použité polostarobylé symboly byly určeny k centralizované glorifikaci a výrazů úcty manželů Ceaușescových. Klíčovými slovy festivalu byl patriotismus, socialistický jev, vývoj země, použité pojmy, které se týkaly Ceaușescovy vlastenecké rétoriky. K příležitosti oslav narozenin prezidenta a jeho choti se vydávaly kolekce disků profesionálních umělců i amatérů, jejichž skladby zazněly na festivalu. Příkladem sbírky může být deska s názvem *Partidul, Ceaușescu, Viitorul* (Strana, Ceaușescu, Budoucnost) vydaná v roce 1983.¹³³

---

¹³¹ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 125.

¹³² Tamtéž, str. 129.

¹³³ GABANYI, Anneli Ute. *Cultul lui Ceaușescu*. Iași: Polirom, 2003, s. 142.

Další důležitou událostí se stala sportovní soutěž *Daciada*. Hrála neméně významnou roli pro upevňování kultu osobnosti. Jednalo se o akci, konanou každé dva roky, pro širokou masu všech rumunských sportovních amatérů.

Otázka rozvoje kinematografie, důležitého nástroje podpory a propagace kultu osobnosti, byla rozvíjena ihned po roce 1965, po nástupu Vůdce do čela strany a země. Filmy a dokumenty měly propagandistickou roli, formou reportáží představovaly příklady pracovních návštěv stran a státu v rámci objektivních ekonomických změn v různých regionech země. Později se ukazovaly čistě jen pozitivní věci, kterými se Soudruh mohl pyšnit. Film *Hold* a dokument *Hrdina* všech hrdinů jsou tomu proslulými příklady.¹³⁴

V rámci poklesu spotřeby elektřiny pro domácí obyvatelstvo se vysílalo v televizi jen několik hodin denně, a pokud ano, objevovaly se jen zprávy a úspěšné kroky rodiny Ceaușescových. To samé zaznívalo z rádia. Příhraniční obyvatelé, kteří měli možnost být informováni i z jiných kanálů, měli větší přehled o tom, že postupem času v Rumunsku nebylo tak dobře, tak interpretoval samotný generální tajemník Rumunska.

Organizování obrovských mítinků pro desetitisíce lidí na stadionech bylo dalším propagandistickým činem Ceaușesca. Nadchl se pro tento typ kontaktu s lidmi během státní návštěvy v Čínské lidové republice a totalitní Severní Korey na počátku sedmdesátých let.

Rumunsko za éry Ceaușesca bylo uzavřenou společností, charakterizováno represáliemi ve všech odvětvích života - omezení vlastnického práva, těžké pracovní podmínky s minimálním platovým ohodnocením, omezena svoboda slova, volný pohyb lidí, utlačování národnostních menšin, nemožnost vycestovat do zahraničí, všudypřítomná cenzura, perzekuce náboženských praktik atd.¹³⁵ To vše vedlo k pádu manželů Ceaușescových. Kult osobnosti se stal symbolem, v opačném slova smyslu, nenáviděným.

Citát vystihuje Vůdce takového, jakým chtěl být. „*Říkáme-li Ceaușescu, myslíme Rumunsko, říkáme-li Ceaușescu, myslíme na národní trikoloru a heroická léta Ceaușescovy éry cesty zlaté budoucnosti, ke komunismu.*“¹³⁶

Na začátku osmdesátých let, kdy to již s režimem vypadalo bledě, odpovídal Ceaușescu na otázky novináře stylem: „*Vůbec nemáme prázdné regály. Naopak, v obchodech máme spoustu zboží. Je možné, že sice někde něco chybí, ale to jen proto, že nechceme*

---

¹³⁴ GABANYI, Anneli Ute. *Cultul lui Ceaușescu*. Iași: Polirom, 2003, s. 143.

¹³⁵ *Comunismul în România: 1945-1989*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2007, str. 98.

¹³⁶ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 110.

obchody zbožím přepřínovat. Můžete ale jít do kteréhokoliv obchodu a koupit si cokoliv, včetně mnoha výrobků, které se prodávají v USA, kam je dovážíme.“¹³⁷

Na nepřímý dotaz ohledně kultu osobnosti odpověděl: „Všichni se mohou těšit sympatiím a podpoře, zvláště ti, kteří ztotožnili svou činnost s věcí pracujících, svého lidu. A v tom není nic špatného.“¹³⁸

Uctívání N. Ceaușesca mělo od začátku probíhat formou *primus inter pares* (první mezi rovnými). Avšak koncepce, podle kterých se vytvářely glorifikace, byly stalinistické. V r. 1974, kdy začal zastávat i post prezidenta Rumunska se jeho kult stal *primus* (první).¹³⁹ Po tomto začalo formování autochtonního modelu kultu osobnosti Ceaușesca. Oficiální ideologie říkala, že nejvyšší politický představitel země potřebuje být první mezi rovnými, tudíž nemá vládnout sám. Bohužel tak, jako v jiných komunistických zemích se jednalo jen o mýtus, který zpravidla v autoritářské zemi nefungoval.

Stejně jako u propagandy kultu Gheorghia-Deje, tak stejně tak i Ceaușescu využíval nadměrně tisk ke své glorifikaci a posilnění své pozice. V r. 1989 z tisku nebylo poznat, že se blíží pomalu konec Ceaușescova klanu. Jako příklad můžeme uvést slova Ceaușescova z února 1989: „*Tot ceea ce s-a realizat în România în anii construcției socialiste - și mai cu seamă după Congresul al IX-lea al partidului - reprezintă o continuare a preocupărilor de dezvoltare independente a patriei noastre. Toate aceste realizări sunt strâns legate de întreaga istorie, de tot ceea ce a făcut poporul nostru, în diferite etape ale dezvoltării sale, pentru formarea ființei sale naționale, a națiunii, a statului național unitar, pentru scuturarea dominației străine, sunt legate de lupta împotriva asupririi moșierilor și capitaliștilor, pentru a deveni stăpân deplin pe destinele sale, stăpân deplin în țara sa. Fără aceste lupte îndelungate, nici realizările de azi nu ar fi putut fi obținute.*

Doresc ca, în aceste împrejurări, să aduc omagiul nostru tuturor acelor care, în decursul istoriei grele, zbuciumate, de luptă îndelungată, au făcut totul pentru libertatea și progresul patriei noastre. Doresc, în primul rând, să aduc un omagiu poporului nostru-adevăratului făuritor al propriilor sale destine, al istoriei națiunii noastre. Subliniez aceasta pentru că, întotdeauna, nu trebuie să uităm - și subliniez aceasta încă o dată - că datorăm totul poporului, că vom putea asigura dezvoltarea României, independența și suveranitatea sa, numai împreună cu poporul, făcând totul pentru popor, pentru bunăstarea și fericirea

¹³⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 110.

¹³⁸ Tamtéž, s. 149.

¹³⁹ CIOROIANU, Adrian. *Pe umerii lui Marx: o introducere în istoria comunismului românesc*. București: Curtea Veche, 2007, s. 422.

sa!¹⁴⁰ („Vše, co bylo vybudováno v Rumunsku v letech socialistické přestavby - a také s rozvahou po IX. shromáždění ústředního výboru - představuje pokračování nezávislého rozvoje zaměstnání naší vlasti. Všechny tyto úspěchy jsou spjaty s celou naší historií, s tím, co udělal náš lid, v různých etapách vývoje, pro utváření národního bytí, národa, jednotného státu, pro třesk cizí dominance, jsou spjaty bojem proti útlaku našich předků a kapitalistů, aby se stali pány svých osudů, pány ve své zemi. Bez tohoto dlouhotrvajícího boje, ani dnešní úspěchy by nemohly být získány.

Přeji si tak, za těchto okolností, abych přinesl výraz úcty všem těm, kteří, během těžké, ustarané minulosti, dlouhotrvajícím bojem, udělali vše pro svobodu a pokrok naší vlasti. Přeji si, v první řadě, abych přinesl poctu našemu lidu - pravdu stvořitelům vlastních osudů, historii našeho národa. Zdůrazňuji to, protože vždy je potřeba nezapomínat - a ještě jednou to zdůrazňuji- abysme vrátili vše lidu, abysme mohli zajistit vývoj Rumunska, nezávislost a suverenitu, jen společně s lidem, děláme vše pro národ, pro dobré žití a štěstí!“)

Od poloviny osmdesátých let západní vlády přehlíželi majestátní kult osobnosti Ceaușesca.¹⁴¹ Stále pro ně bylo důležité, že měli spojence ve východním bloku, který mohl nabourat suverenitu Moskvy. Bohužel, jak se horšila hospodářská a politická situace v zemi, už ani Západ nemohl přehlížet do nekonečna bídu a bezmocnost obyvatel. Přestal pomalu vnímat Ceaușesca jako miláčka Západu. Rumunsko se na konci devadesátých let ocitlo v mezinárodní izolaci a už nebylo cesty zpět.

---

¹⁴⁰ *România literară*. 2 února 1989, s. 1.

¹⁴¹ BULEI, Ion. *A history of Romania*. București: Meronia, 2007, s. 168.

3 Srovnání kultu osobnosti Gheorghia-Deje a Ceaușesca

Jeví se, že oba kulty lze jen těžko porovnávat. Nejedná se o uctívání dvou diktátorů z odlišných zemí ve stejném časovém období. Kult Gheorghia-Deje, který propukl 8. listopadu 1951, dne výročí jeho padesátých narozenin, je vzdálen více jak dvacet let od doby, kdy se naplno začal šířit kult N. Ceaușesca. Oba kulty mají společné to, že oslava narozenin soudruhů byla jedním z momentů pro vytváření jejich uctívání.

Z dnešního pohledu jsou až „směšné“ přídomky pro hlavu státu v letech 1945 - 1965. Zato prorežimní umělečtí představitelé se dokázali činit naplno a vytvářeli přízviska, která jsou více než kýčovitá. Ne nadarmo je období režimu N. Ceaușesca prohlašována za jednu z nejtvrdějších totalitních období v celé Evropě v poválečných letech. Přispělo k tomu i to, jak byl vyobrazován sám Vůdce.

Ve výše uvedených podkapitolách jsou uvedeny všechny možné postupy a typy, jak byl kult osobnosti šířen. Nicolae Ceaușescu pokračoval v pompézních oslavách narozenin, nechal se inspirovat organizováním mítinků na stadionech za Gheorghia-Deje.

Byl velký rozdíl v tom, že zatímco v Rumunské lidové republice, po období porumunštění ve stranické organizaci po roce 1952 a likvidaci „zahraničních“ komunistů, nadále bylo ve vedení široké názorové spektrum komunistů, a i když měl Dej hlavní slovo, nebyla vtáhnutá jeho rodina do vysokých politických funkcí jako za Ceaușescova režimu. I toto mělo u Conducătoru velký vliv na utváření kultu osobnosti.

Pokud Gheorghiu-Dej nechal v Bârladu postavit muzeum, tak Ceaușescu ze své rodné vesnice Scornicești nechal vybudovat město a poutní místo pro všechny Rumuny.

Těžko říct, jaká by byla zahraniční politika Vůdce, kdyby směr kurzu nenastolil naplno od šedesátých let Gheorghiu-Dej. Na rozdíl od Deje byl Ceaușescu plně hýčkaným i za hranicemi Rumunska. Je nutno podotknout, že období po válce a doba od sedmdesátých let byla rozdílná.

Nicolae Ceaușescu využíval toho, co mu bylo nabídnuto. Ano, přičinil se o to i sám, pokud obyvatelstvo mlčící a tudíž akceptující se mu nestavělo na odpor, jenom blázen by změnil politický směr.

Na začátku vlád obou představitelů Rumunska se kult osobnosti ihned neprojevil. Za Deje přišel velký zlom mezi léty 1950-1951. V této době se ve straně ještě neporumunšťovalo a Gheorghiu-Dej musel počkat na dobu, až se stane samostatným vládcem země. Po poradě s redaktory z tisku se v r. 1952 kult osobnosti přeci jen zpomalil. Do r. 1958 se projevy kultu objevovaly na veřejnosti jen sporadicky. Stála za tím snaha ještě více

nenášvat Moskvu poté, co Dej nechal ve straně odstranit své největší stoupence z řad neetnických Rumunů.

Rok 1958 přinesl do komunistického Rumunska další přelom. Po definitivním odchodu sovětských vojáků z území Rumunska opět sebedůvěra Deje vzrostla a projevilo se to i na častějším výskytu samotného vůdce na předních stranách tisku. Tisk měl dominantní úlohu. Rádio a televize byla v padesátých letech ještě ve vývinu.

8. listopad 1961 byl vrcholem uctívání prvního tajemníka. Do jeho smrti v r. 1965 již nic nepřekonalo jeho kult.

Na rozdíl od vlády Nicolae Ceaușesca, kult Gheorghia-Deje byl méně podporován. Určitou roli hrála doba, jistý fakt hrála i rozdílná psychologie postav. To, jací byli nakonec samotní hlavní představitelé země, hodnotí samotný lid. Dej měl pozici o hodně stíženou tím, že komunisté po skončení druhé světové války nebyli vítáni a museli si silou a různými perzekucemi moc vydobýt. Z dostupné literatury vyplývá to, že dvacet let v poválečném Rumunsku nebylo lehkým obdobím. O to větší zásluha patří Dejovi, jak se s dobou vypořádal. Do konce své života, byl mnohými prostými lidmi vyzdvihován. Propaganda ale také hrála svoji důležitou roli.

Nicolae Ceaușescu převzal zemi ve stavu, kdy bylo dávno po skončení druhé světové války. První roky se mu dařilo, nad očekávání, tudíž sílil i enormní kult osobnosti. Jak se zhoršovala ekonomická situace země a životní úroveň obyvatel klesala, tak naopak uctívání samotného Vůdce sílilo. Je to paradox. Sám Ceaușescu si poštvoval lid proti sobě, tak to skončilo neslavnou prosincovou revolucí z r. 1989.

Z tohoto plyne, že Nicolae Ceaușescu nezvládl využít benefity kultu osobnosti. Stal se z něho paranoik a člověk, který nikomu nedůvěřuje a žije mimo realitu. I proto mu nestačila vysoká úroveň jeho kultu z dob 70. let a chtěl ještě více. Na rozdíl od Deje, v mnohem větší míře jeho kult osobnosti odnesl ubohý prostý lid. Po r. 1974, kdy se Ceaușescu nechal prohlásit za doživotního prezidenta Rumunské socialistické republiky, jeho kult od této doby jen stoupal a nebral konce.

Kulty Deje a Ceaușesca mají společné to, že používali tisk jako svoji hlavní propagandu. Za prvního rumunského vládce se jednalo především o deníky Scânteia a România liberă, za Vůdce to bylo především trio Scânteia, România literară (Literární Rumunsko) a zahraniční Lumea (Svět). Bombastické fráze, oslovení, články měly oba podobné. Tisk ale hrál mnohem větší roli za Deje. Bylo to období, kdy noviny hrály prim propagandy.

Velká odlišnost forem uctívání panovala v zálibě cestování. Manželé Ceaușescovi byli do počátku osmdesátých let všude vřele vítáni. Samotný pár miloval poznávat nové krajiny. Měli tento druh záliby tak rádi, že si v Bukurešti postavili muzeum pro dary ze zahraničních cest. Rok 1968 tomu velmi nahrál. Ceaușescu odsoudil invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 do Československa a postavil se ve svém projevu na tamní lid. I toto udělalo z něj miláčka Západu. Mocnosti v něm viděli spojence, který by mohl narušit vztahy ve východním bloku. Bohužel r. 1971, kdy se vydali na asijské turné, tak hlavně v Číně a Severní Koreji se shlédli v masivním kultu osobnosti.

Ve vládnutí se oba diktátoři velmi lišili. Gheorghiu-Dej do své stranické funkce nezatahoval svoji ženu Marii a své dvě dcery. V materiálech se nenajde zmínka o tom, že na kultu osobnosti Deje má zásluhu jeho manželka, jeho rodina. V druhém případě, to je přesně opačně. Téměř ngramotná první žena Rumunska Elena Ceaușescu „sbírala“ tituly v oboru chemie. Dizertační práce za ni předem psali najatí a dobře placení odborníci. Eleně nestačilo, aby v očích lidu byla vedena jako ta, která je inteligentní, žena, která vystuduje mnohé univerzity, našla zalíbení i v politickém životě. Velmi brzo se stala druhým nejvlivnějším člověkem Rumunska. Zastávala funkci tajemnice ústředního výboru Rumunské komunistické strany. Jejich nejmladší syn Nicu se v osmdesátých letech vyšvihl na pozici prvního tajemníka Svazu komunistické mládeže.

I když Dej a Ceaușescu vládli v období komunismu, kulty hlavních představitelů se vyvíjely jinak. Sovětská okupace stáhla Rumunsko do období stalinismu, kdy téměř všechna pole působnosti byla řízena Moskvou nebo mírnější varianta byla, že Sovětský svaz nad tím vším pečlivě dohlížel. Výjimkou nebyla ani propaganda strany. Gheorghiu-Dej se musel do r. 1952 vypořádat s konkurenty o moc typu Any Pauker nebo Vasile Lucy, po r. 1952 nastal mocenský boj mezi rumunskými představiteli. Příkladem jsou Miron Constantinescu nebo Constantin Pârvulescu¹⁴². Nadále byla na rumunském území sovětská vojska a až do r. 1953 měl vše pevně v rukou Stalin z Moskvy. Po příchodu Chruščova k moci se Rumunsko více otevřelo světu. Dej vyhrál boj moc definitivně a koncem padesátých let se mohl naplno projevit jeho kult osobnosti.

Naopak Nicolae Ceaușescovi nestálo od začátku téměř nic v cestě za budováním kultu osobnosti. Vůdce si začal od začátku budovat takové politické funkce, že ani ne po deseti letech vládnutí byl neomezeným pánem Rumunska. Dva roky po smrti Deje, kdy byl vybrán Ceaușescu za následníka prvního tajemníka strany, získal funkci předsedy Státní rady. Na začátku r. 1974 mu byl vytvořen i post prvního prezidenta Rumunska a tudíž se musel

---

¹⁴² IONESCU, Ghița. *Comunismul în România*. București: Litera, 1994, s. 236.

vypořádat jen s jedním politickým představitelem. Tím byl I. Maurer, premiér rumunské země. Ceaușescu zavedl rotující systém funkcí, zákon se nevztahoval na rodinné členy Ceaușesců a Petresců. Tímto byla zlikvidována pozice premiéra Maurerovi a sám odešel. Dalších patnáct let „nejmilovanější syn lidu“ vládl bez omezení a to se projevilo i na grandiózním kultu osobnosti. Samozřejmě Rumunsko patřilo nadále k zemím východního bloku, ale za Brežněva a poté za Gorbačova se systém uvolňoval a nebyl tak rigidní.

Přesto si můžeme rozdělit uctívání Ceaușesca do několika etap. Dejovo období je charakterizováno érou stalinismu. U Titána to bylo z počátku podobné. Do osudové návštěvy Číny a Severní Korey vládl také stalinismus, i když ho Ceaușescu brzo po nástupu do funkce odsoudil. Do r. 1974, kdy se stal prezidentem Rumunska, se generální tajemník upíná na asijský model. Je charakterizován podrobením jednotlivce zájmům celku, militarismem, totální kontrolou privátního sektoru, výrazem úcty a glorifikací vůdce. Poslední etapa končí násilnou smrtí manželů Ceaușescových. Kult osobnosti Nicolae Ceaușesca se stal v této éře autochtonním a nacionalistickým fenoménem v komunistickém Rumunsku.

Zajímavá charakteristika komunistického rituálu v Rumunsku souvisela se svátky, které byly spjaty s kultem osobnosti. V Sovětském svazu po rozšíření uctívání Stalina se počet svátků zredukoval. Toto bylo nejviditelnější do r. 1953, kdy umírá Stalin. Stejná tradice je spjata i se stalinistickým Rumunskem té doby. Paradoxně, v době Ceaușesca počet svátků rostl. Situaci lze snadněji pochopit, pokud si všimneme, že každá slavnost, nezáleželo, jestli byla nějaká spojitost nebo ne, přinášela další příležitost pro uctění nejenom hlavního představitele země, ale i jeho manželky. Svátek Dne žen nebo Dne dětí byl šancí pro glorifikaci soudružky Eleny.¹⁴³

V neprospěch Ceaușesca hovořila ubohá slovní zásoba oproti Dejovi. Aktivní slovní zásoba rumunštiny je tvořena+ mezi 120 až 125 tisíci slov. K základnímu vyjadřování je potřeba přibližně 1500 slov. Za běžných okolností, člověk potřebuje 4 až 5 tisíc slov pro dostatečné vyjadřování. Ale slovní zásoba Nicolae Ceaușesca k celkovému závěru XIV. zasedání ústředního výboru komunistické strany se skládala z 3110 slov. Některé jeho zkrácené projevy obsahovaly jen 500 slov. Průměrně je jeho slovní zásoba asi desetkrát snížena než u mluvčího, který používá dobře svůj mateřský jazyk. Do té skupiny se řadil i Gheorghe Gheorghiu-Dej.¹⁴⁴ Je zarážející, jak mohl tak dobře Vůdce obstát se svými napsanými projevy jak na zahraničních cestách, tak i v Rumunsku.

¹⁴³ BOIA, Lucian. *Miturile comunismului românesc*. București: Editura Universității București, 1995, s. 179.

¹⁴⁴ RAD, Ilie. *Limba de lemn în presă: o istorie politică a comunismului românesc*. București: Tritonic, 2009, s. 183.

Pozoruhodné jsou smrti obou diktátorů. I když jsou oba pokládáni za diktátory, tak smrt Gheorghia-Deje byla pokojná a země truchlila z nečekaného odchodu jejich syna. Zmínky o Dejovi ve Scânteii poslední tři měsíce před smrtí byla spíše výjimečné. Celkem byl zmíněn ve článcích autorů čtyřadvacetkrát. Jeho fotka se objevila jen čtyřikrát za čtvrtletí.¹⁴⁵ Komunistická strana respektovala nemoc svého hlavního představitele. Za to Nicolae Ceaușescu „dovedl“ zemi do takového chaosu, že v prosinci 1989 musel být paranoidní, že odletěl se svoji ženou Elenou na státní návštěvu do Íránu, aniž by tušil, co se doopravdy dělo v jeho zemi. Již delší dobu se domlouvala politická opozice kolem Iona Iliesca na státním převratu. Po příletu Ceaușesca do vlasti byl vypískán při svém projevu. Dne 25. prosince 1989 byl na vojenské základně nedaleko města Târgoviște zastřelen se svoji družkou.

Z otcova vyprávění vím, že nečekaná smrt G. Gheorghia-Deje byla pro rumunský lid velký zásah a obyvatelstvo se ponořilo do opravdového smutku. Za Ceaușesca, po téměř likvidaci země, se jeho smrt spolu s ženou Elenou oslavovala a propukala radost z odstranění tyрана.

---

¹⁴⁵ CIOROIANU, Adrian. *Pe umerii lui Marx: o introducere în istoria comunismului românesc*. București: Curtea Veche, 2007, s. 387-8.

4 Příklady z rumunské poválečné literatury

Komunistická strana od počátku r. 1948 převzala moc do svých rukou a až do r. 1989 vládla nepřetržitě v Rumunsku. Mezi formy, jak si podmanit domácí obyvatelstvo, patřila i propagandistická literatura.

Mezi léty 1948-1953 se komunistický režim snažil konsolidovat moc na území Rumunska. Současní autoři, tak i ti z minulosti, už nebyli nadále hodnoceni podle estetické hodnoty svých děl, nýbrž podle toho, zda li se budou angažovat pro režim a budou psát díla na objednávku. Na scénu přichází silná cenzura. Ti, kteří nesouhlasili a nechtěli se vzdát svého práva na svobodu psaní, byli vězněni nebo úplně odsunuti na okraj společnosti a živořili.¹⁴⁶

Po smrti Stalina v březnu 1953 přišlo krátké období destalinizace, které se objevilo postupně v každé komunistické zemi východní bloku. Spisovatelé a umělci, i přes částečné uvolnění, neměli jinou možnost, pokud chtěli veřejně publikovat, než psát díla na bázi sociálního realismu. Tento umělecký směr ideově vycházel z oslavy vládnoucího režimu a měl poukazovat na jeho úspěchy v reálném životě lidí.

Od začátku šedesátých let až do smrti Deje v Rumunsku přišlo období, které částečně navazovalo na předešlou etapu. Země měla náznaky postupného přátelení se Západem. Dej nechtěl, aby se Rumunsko stalo filiálkou Moskvy, ale na druhou stranu, nebyl tak silný na to, aby udělal důležitější a významnější rozhodnutí. V literatuře přichází období „kontrolovaného liberalismu“.¹⁴⁷

Uvedeme si tři úryvky básní, které časově spadají do Dejovy éry.

Básník, Mihai Beniuc, je autorem publikace z roku 1951 pod názvem *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej* (Píseň pro soudruha G. Gheorghia-Deje). Beniuc byl režimním představitelem jak za Gheorghia-Deje, tak i za Ceaușesca.

Ukázkou z jeho díla s doslovným překladem autora práce se seznámíme s textem, který byl napsán na objednávku komunistického režimu.

„*Doftana*

„*Doftana*

*Doftană, vis urât, Doftană,
Din România boierească!*

*Doftana, zlý sen, Doftana,
Z bojarského Rumunska!*

¹⁴⁶ GABANYI, Anneli Ute. *Literatura și politica în România după 1945*. București: Ed. Fundației Culturale Române, 2001, s. 39.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 88.

*Și totuși de pe neagra culme
Fu dat lumină să pornească.*

...

*Aici a stat Vasile Luca,
Aici tovarășul Gheorghiu,
Celulele mai știu de dânșii,
Cum de atâția alții știu.*

*Vezi hainele vărgate, lanțuri,
Și parc'auzi cum bate toaca,-
Aici vieți se 'nmormântară,
Aicea valuri s'a scurs vlaga.¹⁴⁸*

A přesto z černého vrcholku
Vyšlo světlo.

...

Zde pobýval, Vasile Luca,
I soudruh Gheorghiu.
Cely si ještě na ně pamatují,
Stejně jako na mnohé jiné.

Dívej, pruhované mundůry, řetězy,
A jako bys slyšel tlouct toaku,-
zde se životy pohřbívaly
zde síla odtekla vlnami.“

Úryvek z básně Doftana popisuje dobu, kdy Gheorghiu-Dej s Vasilem Lucou opustili brány věznice Doftana, kde byli od roku 1937 vězněni. Zde se později komunističtí předáci poznali.

Básník a překladatel Alexandru Andrițoiu představil svoji báseň *Comunista* (Komunista) v literární revue *Viața românească*. Autor spolupracoval jak s režimem Gheorghia-Deje, tak i posléze s Ceaușescem. Přispíval i do dalších revue a novin - *Contemporanul*, *Luceafărul*, *Gazeta literară*.

„*Comunista*

Komunista

*În măreția simplității tale
și în puterea ta de uriaș, -
tu fost neînsemnat și nevoiaș
țara ne-o pui la cale.*

V tvých vznešených jednoduchostích
a v hrozné síle, -
byl jsi nevýznamný a nechtěný
země, ukaž nám cestu.

*Îți place viața, floarea cu parfum,
fata frumoasă, tremurul de-aripă.
Bei vin și tu și sorbi setos din pipă
același bun tutun.*

Líbí se ti život, čelo s parfémem,
krásná dívka, třesení křídla.
Pij víno i ty a vdechuj žízňivě z dýmky
ten dobrý tabák.

¹⁴⁸ Beniuc, Mihai. *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*. 1951, s. 34-35.

*Cu mulți te-asemeni la îmbrăcămintă
și glasul tău e glas de muritor,-
numai că vezi prin vremuri înainte,
mai mult în viitor.*

S mnoho takovými šaty
a tvůj hlas je hlasem smrtelným, -
jenomže vidíš časem dopředu,
více než do budoucnosti.

*Numai că inima ți-i tare mare
și gândul îți e gând de înțelept.
Știi tare bine, nu că ți se pare
care e drumul drept.*

Jen srdce ti mluví nahlas
a myšlenka ti je myšlenkou moudrou.
Víš velmi dobře, že se ti to nezdá
který je správný směr.

*Tu lângă un copil dacă te-arați,
Îl iai în braț și fruntea ți-i senină.
Tu simți că viitoru-l ții în braț
și ții în braț lumină.¹⁴⁹*

Ty, vedle dítěte se objevíš,
Vezmeš ho do náruče a čelo ti je klidné.
Cítíš se jako budoucnost, kterou držíš v náručí
a držíš v náručí světlo.

Dalším umělcem je George Dan, který psal básně na objednávku v nejranějším stádiu komunistické éry. Řadí se mezi básníky typu Mihai Beniuc, Dan Deșliu. V časopisu *Flacăra* (Plamen) se objevuje jeho článek: „În discuțiile despre poezie care au avut loc săptămână trecută la Uniunea Scriitorilor s-a subliniat că niciodată n-au înflorit în țara noastră atâtea talente ca astăzi când Partidul sprijină orice condei începător și-i dă posibilitatea să se dezvolte armonios, în acest climat fierbinte de muncă și luptă.“¹⁵⁰ („V diskuzích o poezii, které se konaly minulý týden ve Svazu spisovatelů, bylo zdůrazněno, že jako nikdy jindy nevzkvétalo v naší zemi tolik talentů jako dnes, kdy komunistická strana podporuje jakékoliv začátečníky, kteří mají možnost se rozvíjet harmonicky, v této vřelé atmosféře práce a třídního boje.“),

Básník George Dan představil ve *Viața românească* svoji báseň *Partidul, ce-i?* (Strana, je co?)

„*Partidul, ce-i?*

„Strana, je co?

- *Partidul, ce-i? - mă-ntreabă puștiu’.*

-Strana, je co? - ptá se mě klučina.

¹⁴⁹ *Viața românească*. 11/1955, s. 22-23.

¹⁵⁰ SELEJAN, Ana. *Literatura în totalitarism: 1949-1951*. Sibiu: Thausib, 1994, s. 62.

Partidul, ce-i? Răspunde-mi, tată!
- E tot! Să-ți spun mai mult eu nu știu.
- Dar cine-mi dete roșia cravată
Din flamura lui Lenin - o bucată?

Strana, je co? Odpovídá mi táta.
 -Je všechno! Řekl bych ti více, ale nevím.
 -Ale kdo mi dá červenou kravatu
 Z vlajky Lenina - můžu kousek?

Și cine, tată, -n mâna ta ți-a pus
O pană ca oțelul cel mai tare,
Să biciui pe-amiralii ce-au apus-
În rapsodia mărilor, cântare,
În care suferințele ți-ai spus?

A kdo, tati, ti dal do ruky
 Pero jako nejsilnější ocet,
 Abys bičoval admirály, kteří zapadli-
 V rapsodii moří, v písni,
 V které utrpení sis řekl?

Și cine, tată, ți-a dat ochi să vezi,
Urechi să-auzi, și minte să-nțelegi,
Și inimă să simți, braț să veghezi-
Cu robii robilor, iobagi goniți de regi,
Cu ei prin port să lupți și să visezi?

A kdo, tati, ti dal oči, abys viděl,
 Uši, abys slyšel, a rozum, abys chápal,
 A srdce, abys cítil, a ruku, abys ochraňoval-
 S otroky otroků, nevolníci honící krále,
 A s nimi přes přístav, abys bojoval a snil?

Și cine, tată, știe să îndrume
Popoarele de pe întregul glob,
Să lupte pentru libertate-anume,
Să nu mai zacă-n temniți nici un rob,
Și pacea să domnească peste lume?

A kdo, tati, umí vést
 Národy celé zeměkoule,
 Aby bojoval pro volnost
 Aby neležel v žalářích žádný otrok,
 A mír, aby vládnul po celém světě?

Partidu-i tot! Așa-i! E ca un soare
Născut în focul luptei, din popor!
Noi, fiii clasei noastre muncitoare,
Ca razele-i din nimbu-i orbitor
Lumini trimitem lumii viitoare!....¹⁵¹

Strana je všechno! Tak to je! Je jako slunce
 Narozené v ohni boje, z lidu!
 My, synové pracující třídy,
 Jako paprsky z oslňující svatozáře
 Světla posíláme budoucímu světu!..."

Nikdo neví, jak by vypadalo Rumunsko a s tím spojené i kulturní odvětví, kdyby Gheorghiu-Dej neumřel v r. 1965. Pozvolná liberalizace, která se projevila i v literatuře, se musela připravovat na změnu. Jen Nicolae Ceaușescu věděl, jak dál povede zemi jako hlavní reprezentant. Generální tajemník od začátku, co se ujal funkce, hrál na obě strany. Jedna

¹⁵¹ *Viața românească*. 11/1955, s. 30-31.

strana byla silně nacionalistická, druhá se tvářila jako liberální, demokratická.¹⁵² Poezie byla uprostřed svého velkého experimentu a měla výhodu, jako nikdy předtím v historii. Vyrostlo velké množství neuvěřitelných mladých umělců. Bohužel, pro režim, se jednalo o škodlivé zboží. Nakonec poezie byla silnější než propaganda strany, která nedokázala všechny umlčet.

Rok 1971 přinesl velké změny v rumunské společnosti. Vše odstartovala „malá kulturní revoluce“. Prvním výsledkem bylo, že mnoho knih bylo vyňato z polic knihupectví přesně tak, jak to probíhalo v prvních pěti letech komunismu. Nepřehání se ve výrocích, že sedmdesátá léta pohřbila téměř vše, na čem se do té doby pracovalo a mělo to nějakou hodnotu. Mnoho lidí bylo bez síly, neviděli na konci tunelu světlo, nechtěli bojovat. Komunistická propaganda zlomila tisíce a tisíce lidí, kteří ztratili víru v sebe sama.

Osmdesátá léta v kultuře kopírovaly to, co se dělo ve společnosti, v politice. Ceaușescův klan byl slabší a slabší. Dostihly ho naplno špatné ekonomické výsledky. Lidé dostávali opět sílu bojovat, změnit něco. Ozývali se i umělci, kteří nesouhlasili s režimem, který jim neumožňoval se naplno vyjádřit. Příkladem může být Paul Goma, který se snažil navázat na československou Chartu 77. Nebylo mu to umožněno, a proto emigroval do Francie.¹⁵³ Ceaușescu už nedokázal plně zastavit kulturní obci, přesto noviny, tisk, stále chrlily nové a nové propagandistické články. Stále bylo dost spisovatelů, básníků, kteří pracovali pro režim.

Za období Ceaușescova režimu si uvedeme také tři básně, které propagují komunistické Rumunsko.

Báseň s příznačným názvem *Ceaușescu* vydaná ve sbírce *Partidul, Ceaușescu, România* v roce 1983. Autorem je méně známý Radu Felecan, o to zanícenější rumunský básník.

„*Ceaușescu*

*Tânăr, mereu tânăr
înflorind ca un măr
pe rod an de an,
conducător - lumină de-adevăr,
drum suitor pe care-l visam-*

„*Ceaușescu*

mladý, stále mladý
kvetoucí jako jablono
plodem rok co rok,
vůdce - světlo pravdy,
sníme naši cestu, na kterou-

¹⁵² NEGRICI, Eugen. *Literature and propaganda in communist Romania*. Bucharest: The Romanian Cultural Foundation Pub. House, 1999, s. 62.

¹⁵³ Tamtéž, s. 95.

*cu tine-am trecut
prin ploii cu soare făcând minuni,
păstrând ce-avem mai scump
de la marii noștri străbuni.*

jsme se s Tebou vydali
deštěm i sluncem, konáme zázraky
uchováváme si, co je nám nejdražší
od našich velkých předků.

*Și temelii cu tine am pus,
temelii fără apus
pe aceste sacre vetre,
din pietre, de suflet pietre
inestimabile ca preț;
cu tine-am deschis și-n zid ferestre
spre viitorul nostru măreț.*

Základy, které jsme s Tebou položili,
základy bez západu
na tyto posvátné domovy,
z kamenů, z duše, kameny
nevyčíslitelné hodnoty;
s Tebou jsme otevřeli ve zdi okna
do naší velké budoucnosti.

*Șuvița de argint de la tâmplă
nu-i semn că nu ești tânăr, gândești
și tânăr rămâi, mereu tânăr ca soarele
el strălucind pe bolțile-i cerești,
tu pe acest renăscător pământ românesc.¹⁵⁴*

Stříbrný pramének na skráních
není znamením, že už nejsi mlád, přemýšlíš,
a mladým zůstaneš, navždy mladým jako slunce
zářící na klenbách nebeských,
ty, na této znovuzrozené rumunské zemi.“

Báseň byla vydána v literární revue *Viața românească*, která vychází v Bukurešti pravidelně každý měsíc od roku 1906. Již podle názvu veršovaného díla lze usoudit, že se bude jednat o poctu Soudruhovi Ceaușescovi. Lednové číslo revue bylo vždy věnováno diktátorovi k příležitosti oslav narozenin, v tomto případě k pětadesátému výročí.

Další veršovaná skladba s přízračným názvem *Aniversare* (Výročí) byla vydaná v týdeníku *România literară*. Autorem básně je Dumitru Grigoraș.

„*Aniversare*

„*Výročí*

*O zi de-naltă și cinstită sărbătoare
Purtată de-un popor harnic, viteaz
Știind că rădăcinile-n pământul patriei le are,*

Dlouhý den a poctivá oslava
Nesoucí se lidem pracovitým, chrabřým
Znající, že kořeny v zemi vlasti je má,

¹⁵⁴ *Viața românească*. 1/1983, str. 35.

*În vârstva-i însorită de-acest azi
O epocă bogată-n fericire
Punându-și umărul la-nfăptuirea ei*

*La împlinirile curate în rostire
Cu sensul lor partinic, demn temei
De a slăvi din inimi o aniversare
Sub steagul tău de neînvins, Partid
Pe Ctitorul, umanul nostru soare,
Pe care îl urmăm necontenit.*¹⁵⁵

Ve věku je slunná ode dneška
Epocha bohatá na štěstí
Dající rameno v její uskutečnění

V čistého naplnění v projev
Se smyslem stranickým, hoden námětu
Slavit od srdce na oslavě
Pod tvojí neporaženou vlajkou, Strana
Zakladatele, našeho srdečného člověka,
Kterého neúnavně následujeme.“

Poslední zmíněný básník se jmenuje Virgil Carianopol. Představíme si jeho báseň *Pentru această inimă* (Pro toto srdce). Autor nejvíce spolupracoval s časopisem *Viața literară* (Literární život). I on se podílel na rumunské propagandě pro diktátora Ceaușesca. Báseň byla uvedena v literárním revue *Viața Românească*.

„*Pentru această inimă*

*Înnoirăți chipul patriei române,
I-ați dat drum de aur dulcei României,
V-ați unit destinul cu întreaga țară,
Împlinindu-i visul pentru veșnicii.*

*Ați făcut o lume nouă pentru viață.
Și în fruntea țării, și la munci de jos,
Ați luptat cu timpul și i-ați dat să aibă
Un destin mai falnic și mai luminos.*

*Astru pentru țară, glorie în lume,
Grijă părintească pentru viitor,
Sunteți și stegarul libertății noastre,
Și statornicie, și conducător.*

„*Pro toto srdce*

Obnovte tvář rumunské vlasti,
Pustili jste ji cestu sladkého zlata Rumunska,
Spojili vás osud s celou zemí,
Splnila ji sen na věčnost.

Vytvořili jste si nový svět pro život.
A v čele země, a i skromným životem,
Jste bojovali s časem a dali jste mu, ať má
pyšnější a světlejší osud.

Nebeské těleso pro zemi, slávu ve světě,
Rodičovská péče pro budoucnost,
Jste mi praporečnickem naší svobody,
A stálostí, a vůdcem.

¹⁵⁵ *România literară*, 30. března 1989, s. 1.

*Orișiunde lupta a fost mai de seamă,
Ați rămas ca munții, veșnic neclintit.
Cât a fost de dură lupta pentru bine,
Ați rămas într-una de nebiruit.*

*Pentru-această-aprinsă inimă de flăcărîm,
Noi, stejarii țării, drepti contemporani,
Simbol pentru veacuri, vă urăm statornici
Sănătate multă și întru mulți ani!”¹⁵⁶*

Tak či onak, boj byl mnohem významnější,
Zůstali jste jak hory, neochvějná věčnost,
Kolikrát boj bolel, aby bylo lépe,
Zůstali jsme v jednom neporazitelní.

Pro toto hoří srdce plameny,
My, duby země, současné zákony,
Symbol po staletí, přejeme vám usazení
hodně zdraví a mnoho let dopředu!“

---

¹⁵⁶ *Viața Românească*, 1/1981, s. 2-3.

Závěr

Poválečný vývoj Rumunska je pozoruhodný. Přes počáteční sovětizaci, byl rumunský lid více jak čtyři desetiletí uvězněn v totalitním nedemokratickém státu, kde stalinistu Gheorghia-Deje vystřídal diktátor největšího kalibru N. Ceaușescu.

Bylo zajímavé zkoumat dějiny Rumunska se zaměřením na kultury osobností obou vůdců. O kultu G. Gheorghia-Deje se toho pramálo ví, na druhou stranu nebyl tak kolosální jako uctívání jeho nástupce.

Nyní si autor práce plně uvědomuje, co musel prožívat rumunský národ a jak byl silně utlačován.

Vývoj kultů osobnosti byl u obou státníků rozdílný. Např. dobou. Období, kdy přišel k moci Gheorghiu-Dej bylo jiné. První nejmilovanější syn lidu bojoval s nenávisť lidí, s nedůvěrou ve stabilizaci nového politického směru. Dalo by se říci, že jak probíhala diktatura za Deje je trochu překvapivé. Čekalo by se více turbulencí. Možná byly perzekuce tak silné a propaganda většinu obyvatelstva umlčela nebo se přeci jen jednalo o dobrého politického стратега.

Nicolae Ceaușescu měl nástup k moci snadnější a to nejdůležitější už za něho vykonal Dej. Na konci éry Gheorghia-Dej přicházelo postupné uvolňování. To samé přešlo do prvních roků diktatury Nicolae Ceaușesca.

„Dub svého lidu“ bojoval o vliv, o své mocenské postavení po téměř celou etapu. Zprvu se jednalo o likvidaci neetnických Rumunů ze strany nebo byl boj o moc mezi samotnými rumunskými politickými představiteli. Ceaușescu po získání všech nejdůležitějších politických funkcí omezil prostor manévrování ostatním funkcionářům a sám vtáhl rodinné příslušníky, aby mu pomohli s vládnutím. Jednalo se čistě o rodinný klan Ceaușesců a Petresců. Titán titánů měl všechno a během prosincové revoluce 1989 to ztratil.

Je neodmyslitelné, že k propagaci kultu osobnosti přispěl velkou měrou sám tisk. Oba státníci ovládali největší rumunské noviny. Kult osobnosti Deje byl přeci jen odlišný. Nikdy se neprojevil do takové šíře jako kult Ceaușesca. To, co on viděl během své zahraniční cesty po Asii v r. 1971, chtěl uplatit v Rumunsku a to byla velká chyba. Nabažil se pocitu, že může asijský model vládnutí přenést do své země. Zarážejícím faktem je, jak dlouho mu to procházelo u prostého lidu.

Do očí bijícím příkladem je bývalá vesnice Scornicești, kde se N. Ceaușescu narodil. Během jeho dekády se malá víska změnila na moderní město s továrnami, kde bylo nově zjištěno, že odtud pocházejí nejstarší předci člověka.

Kult osobností hrál důležitou roli u obou hlav státu. Bez glorifikace by si neupevnili tolik své postavení ve společnosti. Propaganda a idealizace byly důležitými nástroji. Psychologie postav Deje a Ceaușesca se odlišovala. Dej viděl od začátků vládnutí svůj cíl a šel za ním. Ceaușescu byl možná ještě větší stratég, ale moc byla silnější než on a svoje výsostné postavení postupem času ztrácel jen svoji vinou.

Na závěr práce lze konstatovat, že všechno jednou končí a i Ceaușescova éra utlačování skončila. Málo lidí si plně uvědomuje, co nám dnešní demokratický svět umožňuje a nabízí. Je dobré se čas od času podívat a poučit z minulosti. Máme to štěstí, že přítomnost a budoucnost se dají ovlivnit.

Seznam použité literatury

- Beniuc, M.: *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*. 1951.
- BLÁHA, J.: *O vzniku a podstatě kultu osobnosti*. Liberec 1969.
- BOIA, L.: *Miturile comunismului românesc*. București 1995.
- BOIA, L.: *Rumunsko – krajina na hranici Európy*. Bratislava 2012.
- BOSOMITU, Ș.: *Spectrele lui Dej: incursiuni în biografia și regimul unui dictator*. Iași 2012.
- BULEI, I.: *A history of Romania*. București 2007.
- CIOROIANU, A.: *Pe umerii lui Marx: o introducere în istoria comunismului românesc*. București 2007.
- Comunismul în România: 1945-1989*. Târgoviște 2007.
- CONSTANTINIU, F.: *O istorie sinceră a poporului român*. București 1999.
- CRÎȘAN, V.: *S Ceașescem na lov*. Plzeň 2012.
- DOMENACH, J-M.: *Propaganda politică*. Iași 2004.
- G. Gheorghiu-Dej. Praha 1951.
- GABANYI, A. U.: *Cultul lui Ceașescu*. Iași 2003.
- GABANYI, A. U.: *Literatura și politica în România după 1945*. București 2001.
- IONESCU, G.: *Comunismul în România*. București 1994.
- KOLEKTIV autorů: *Kult osobnosti*. Praha: ČVUT 2007.
- Lupta Ardealului*. 5. listopadu 1946.
- MARIN, M.: *Originea și evoluția cultului personalității lui Nicolae Ceașescu 1965-1989*. Alba Iulia 2008.
- NEGRICI, E.: *Literature and propaganda in communist Romania*. Bucharest 1999.
- Omagiu tovarășului Nicolae Ceașescu secretar general al Partidului Comunist Român președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România*. București, 1973.
- RAD, I.: *Limba de lemn în presă: o istorie politică a comunismului românesc*. București 2009.
- RETEGAN, M.: *1968 – Ve stínu Pražského jara*. Praha 2002.
- România literară*. 2. února 1989.
- România literară*. 3. března 1989.
- Scânteia*. 9. srpna 1945.
- Scânteia*. 29 března 1948.
- Scânteia*. 18. prosince 1949.
- Scânteia*. 20. září 1960.
- Scânteia*. 23. září 1960.

Scânteia. 9. listopadu 1961.

Scânteia. 20. března 1965.

SELEJAN, A.: *Literatura în totalitarism: 1949-1951*. Sibiu 1994.

TĂNASE, S.: *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej, 1948-1965*. București 1998.

TEJCHMAN, M.: *Dějiny Rumunska*. Praha 1997.

TEJCHMAN, M.: *Nicolae Ceaușescu: život a smrt jednoho diktátora*. Praha 2004.

TISMĂNEANU, V.: *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*. Iași 2005.

TISMĂNEANU, V.: *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*. București 2008.

TREPTOW, K.W. (ed.): *Dějiny Rumunska*. Praha 2000.

Viața românească. 1/1981.

Viața românească. 1/1983.

Viața românească. 11/1955.